

Anni Vesterinen

MIDGARDIN LOHIKÄÄRMEET

Viikinkityylisten tuolien restaurointi

Opinnäytetyö

Restauroinnin koulutusohjelma

Toukokuu 2016

II

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Anni Vesterinen	Artenomi	Toukokuu 2016
Opinnäytetyön nimi		55 sivua 28 liitesivua
Midgardin lohikäärmeet Viikinkityylisten tuolien restaurointi		
Toimeksiantaja		
Raili Perkka		
Ohjaaja		
Diego Carlozzo, päätoiminen tuntiopettaja		
Tiivistelmä		
<p>Tämä työ kuvaa sanoin ja kuvin neljän viikinkityylisen tuolin restaurointia. Samalla työ vauriokartoituksineen on dokumentti tuolien nykyisestä kunnosta ja käyttöhistoriasta 1890-luvulta alkaen. Tuolit ovat tyyliltään kansallisromanttisia, ja ne on valmistettu 1800-luvun lopulla. Ne kuuluvat huonekaluryhmään, jossa on alun perin ollut kuusi tuolia ja kaksi penkkiä. Työ on asiakastyö yksityishenkilölle, ja tuolit restauroitiin käyttöä varten. Restaurointisuunnitelmassa pohditaan huonekalujen eri arvoja, sekä restaurointivaihtoehtoja ja niiden eettisyyttä sekä tarpeellisuutta eri näkökulmista.</p> <p>Teoriaosiossaan työ käsittelee viikinkimytologian lohikäärmeitä ja viikinkiornamentiikkaa. Lohikäärmeistä esiin nostetaan käsitteinä Fafnir, Jormungander, Yggdrasilin lohikäärmeet, Lindorm ja kristinuskon lohikäärmeet, joista viimeksi mainitussa käsitellään Pyhän Yrjön lohikäärmettä ja leviathania. Työhön on liitetty myös pääosin skandinaavista mytologiaa avaava käsiteluettelo. Ornamentiikkaa tarkastellaan myös kyseessä olevien tuolien selkänojiin lohikäärmeornamenttien näkökulmasta. Kansallisromantiikka tarkastellaan lyhyesti huonekalutyylisuuntana. Työssä tutkitaan myös lyhyesti sitä, miten kiinnostus viikinkeihin on herännyt.</p>		
Asiasanat		
opinnäytetyö, entistäminen, kansallisromantiikka, tuolit, puuntyöstö, viikingit, lohikäärmeet, etiikka, ornamentit		

Author (authors)	Degree	Time
Anni Vesterinen	Bachelor of culture and arts	April 2016
Thesis Title Dragons of Midgard Restoration of Viking-styled chairs		55 pages 28 pages of appendices
Commissioned by Raili Perkkä		
Supervisor Diego Carlozzo, Lecturer		
Abstract <p>This thesis depicts the restoration process of four Viking-styled chairs both verbally and pictorially. With its damage mapping, my thesis also serves as a document of the condition and usage of the chairs in question. The chairs depict romantic nationalism, and they have been produced sometime in late 1800-century. They are a part of bigger furniture set, which originally had six chairs and two benches. The restoration was done for the use of a private person. Different solutions and their ethicality is considered as a part of the restoration plan.</p> <p>In its theory part this thesis focuses on dragons in Viking mythology and Viking ornamentation in quite inclusive manner. Fafnir, Jormungander, Yggdrasil's dragons, lindorm and the dragons of Christianity are covered. There is a concept list that mainly unwinds some of the characters in Nordic mythology. The dragon ornament in the back of the chairs is used as viewpoint to the ornamentation. Romantic nationalism as a furniture style is also explained briefly, after which Viking revival is viewed.</p>		
Keywords thesis, restoration, national romanticism, chairs, woodwork, Vikings, dragons, ethics, ornamentation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	8
2	TUOLIEN TAUSTA.....	10
2.1	Kansallisromantiikka ja viikinkiherätys	13
2.2	Viikinkityyliset ornamentit.....	15
3	LOHIKÄÄRMEET.....	18
3.1	Fafnir	20
3.2	Jormungander.....	22
3.3	Yggdrasilin käärmeet	24
3.4	Lindorm eli Lindworm.....	24
3.5	Kristinusko	25
4	YLEISKUVAUS.....	27
4.1	Yleiskunto	27
4.2	Materiaalit	28
5	VAURIOKARTOITUS	29
5.1	Tuoli 1.....	29
5.2	Tuoli 2.....	30
5.3	Tuoli 3.....	31
5.4	Tuoli 4.....	32
6	RESTAUROINTISUUNNITELMA	33
6.1	Puhdistus.....	35
6.2	Liitokset	36
6.3	Selkänojat.....	37
7	RESTAUROINTI RAPORTTI.....	38
7.1	Puhdistus.....	38
7.2	Istuimet ja jalat.....	39
7.3	Uusi selkänoja	43
7.4	Paikkapalat	45
7.5	Materiaaliluettelo.....	48

8	YHTEENVETO	48
	LÄHTEET	52
	KUVALUETTELO	54

LIITTEET

- Liite 1. Tuolin 1 vauriokartoituskuvat
- Liite 2. Tuolin 2 vauriokartoituskuvat
- Liite 3. Tuolin 3 vauriokartoituskuvat
- Liite 4. Tuolin 4 vauriokartoituskuvat
- Liite 5. Tuolien mittapiirustuskuvat 1:5
- Liite 6. XRF-kuvat
- Liite 7. Spektrofotometri
- Liite 8. Tuolin 1 aloituskuvat
- Liite 9. Tuolin 2 aloituskuvat
- Liite 10. Tuolin 3 aloituskuvat
- Liite 11. Tuolin 4 aloituskuvat

KÄSITTEET

ANGRBODR (Angerboda) jättiläinen, surun tuoja. Fenriksen (valtava susi), Jormunganderin ja Helin (kuolleiden valtakunnan valtiatar) äiti ja Lokin rakastettu. (Hultkrantz 1991, 20.)

HOENIR (Höner) enigmaattinen jumala, passiivinen myyteissä. Saattoi olla mukana ihmiskunnan luomisessa. (Hultkrantz 1991, 53.)

HYMIR (Hymer) suuri, itsepäinen jättiläinen (Lindow 2002, 189–191).

LOKI (Loke, Lopt), huijari, kujeilija. Farbauten (jättiläinen) ja Laufeyn lapsi. Loki on Odinin veriveli, mutta heidän suhteensa on monimutkainen. Loki on toisinaan jumalten, toisinaan jättiläisten puolella, ja Ragnarökissä hän taistelee jumalia vastaan. Lapsia hänellä on kuusi: Sleipnir (kahdeksanjalkainen hevonen), Sigyrdin kanssa Nari ja Narfi, sekä Angrbodan kanssa Jormungander, Fenris ja Hel. (Grant 1995, 12; Hultkrantz 1991, 59.)

MIDGARD yksi yhdeksästä maailmasta, sijaitsee jumalten ja jättien maailmojen välissä. Ihmisten asuttama. Valtavan meren ympäröimä. (Hultkrantz 1991, 62.)

ODIN (Oden) Börrin ja Bestlan (jättiläinen) poika. Hänellä on kymmenen lasta; Thor, Balder, Hoder, Tyr, Bragi, Heimdall, Ull, Vidar, Hermod ja Vali. Hänen kumppaneitaan olivat Fjorgyn, Frigga ja Rind. Hän on skandinaavisen mytologian pääjumala, ja hänen lempiharrastuksensa oli harhailla ympäri Midgardia. Hän on tunnettu viisaudestaan. (Grant 1995, 13.)

RAGNARÖK suuri lopputaistelu jättiläisten, jumalten ja alisten välillä, jonka jälkeen uusi maailma syntyy. Ragnarökiä edeltää kolmen vuoden mittainen talvi, sudet syövät auringon ja kuun ja maailmanpuuta järsivä käärme saa vihdoin järsittyä puun juuren poikki. Kaikki vangitut tai karkoitettut hirviöt pääsevät vapaaksi, ja esimerkiksi Jormungander ja Fenris liittyvät lopputaisteluun. (Hultkrantz 1991, 75–76.)

THOR (Tor) ukkosen, taivaan, lain ja hedelmällisyyden jumala skandinaavisessa mytologiassa. Odinin ja Fjorgynin poika. Sifin mies. Thor oli hyvin vahva, ja hänellä oli maaginen vasara Mjöltnir. Thoria pidetään myös jättiläisen

kaatajana, sillä mytologian mukaan hän tappoi monia jättiläisiä. Loki käytti monesti hyödykseen Thoriin yksinkertaista luonnetta. (Grant 1995, 14; Lindow 2002, 287–291.)

YGGDRASIL maailmanpuu. Skandinaavisen mytologian mukaan valtava tammi kasvaa universumin keskustassa yhdistäen kaikki yhdeksän maailmaa. (Lindow 2002, 319–322.)

1 JOHDANTO

Tutkimuksessa käsitellään Raili Perkan neljän viikinkityylisen tuolin (kuva 1, s. 9) historiaa ja restaurointia. Samalla pureudutaan viikinkien ornamentiikkaan ja niistä vielä tarkemmin lohikäärmeisiin. Produktiivisen osan tavoitteena on restauroida tuoliryhmä toimivaksi ja yhtenäiseksi käyttöhuonekalukokonaisuudeksi restauroinnin eettisiä näkökulmia kunnioittaen. Teoreettisen osan tavoitteena on pohjustaa produktiivista osaa pureutumalla kevyesti tuolin historiaan, tyyliisuuntaan ja ornamentiikkaan. Työ nostaa ornamentiikan puitteista enemmän esille lohikäärmeet, ja käsittelee sitä, millaisia tarinoita viikinkien lohikäärme-ornamenttien taustalla piilee, eli millaisiin lohikäärmeisiin viikingit uskoivat. Työ aloitettiin tammikuussa 2016 ja sen on tarkoitus valmistua saman vuoden huhtikuun 18. päivään mennessä.

Löysin huonekaluryhmän sattumalta, kun kävin vierailemassa Raili Perkan ke-säasunnolla Savitaipaleella syksyllä 2015. Ihastuin lohikäärmekuvioon ja pyysin saada restauroida tuolit, jotka selvästi kaipaavat kunnostusta. Sain käsitte-lyyn viidestä tuolista neljä eniten restaurointia kaipaavaa. Huonekaluryhmään kuului alun perin kaksi penkkiä ja kuusi tuolia, mutta yksi tuoleista on sittem-min kadonnut. Lisäksi Raili Perkan isä Viljo Meurman mallinsi penkkien pohjal-ta huonekaluryhmään pirtinpöydän.

Olen aina pitänyt kulttuurihistoriaa, ja etenkin eri mytologioita hyvin mielenkiin-toisena tutkimuksen kohteena. Ilahtuin huomattessani, että voin liittää tämän kiinnostuksen restaurointiprojektiini. Kiinnostus juuri skandinaaviseen mytolo-giaan on ollut jatkuvassa nousussa, etenkin Marvelin kyseiseen mytologiaan perustuvien sankareiden myötä¹.

Viikinkien ornamentiikka ja mytologia, samoin kuin lohikäärmeet, ovat hyvin kattavasti tutkittuja aihepiirejä, joihin tutkijat ovat osoittaneet mielenkiintoa jo satoja vuosia. Kun kyse on näistä aiheista, uuden näkökulman löytämiseksi on pureuduttava entistä syvemmälle ja käsiteltävä aina vain tarkemmin rajattuja tutkimuskohteita. Rajasin näkökulmani pelkästään niihin lohikäärmeiksi määri-teltäviin olentoihin, jotka liittyvät viikinkien mytologiaan, ja toisaalta rajasin skandinaavisen mytologian näkökulmani ainoastaan lohikäärmeisiin.

¹ Uusimpana kiinnostuksen herättäjänä elokuvat Thor (2011), The Avengers (2012), Thor: The Dark world (2013) ja Avengers: The Age of Ultron (2015).

Kuva 1. Kaikki 4 restauroitavaa tuolia (Vesterinen 2016)

Kansallisromantiikka on paljon kansojen identiteettiin vaikuttavana tekijänä käsitteenä monelle tuttu, ja se on ollut myös monen tutkimuskohteena. Kovin-kaan moni näistä tutkimuksista ei kuitenkaan määrittele kansallisromantiikkaa käsitteenä, eikä varsinaisesti tutki juuri suuntausta itseään, vaan keskittyy pikemminkin sen ilmenemismuotoja eri maissa. Lisäksi kansallisromantiikka nähdään monesti tyyli-suuntauna, joka esiintyy lähinnä taiteessa ja kirjallisuudessa, ja sen osuus huonekalusuuntauksena jää monesti melko olemattomaksi. Työssäni yritän määritellä kansallisromantiikan nimenomaan huonekalutyyli-suuntauksena.

Päälähteinä työssä on käytetty Riversin ja Umneyn ”Conservation of Furniture (2003)”, Oddyn ”Does reversibility exist in conservation? (1999)”, Shukerin ”Dragons; a natural history (1995)”, sekä Van Berkomin ”Ancient Scandinavian Designs (1985)”.

2 TUOLIN TAUSTA

Raili Perkan viikinkityyliset tuolit ovat olleet suosissa jo yli vuosisadan. Niiden käänteistä saa tarkemman kuvan Raili Perkan tädin, Enni Salmenkiven muistelmista. Muistelmissa Enni Salmenkivi kertoo hänen äitinsä Fanny Meurmanin² ostaneen huonekalut Serlachiuksen huutokaupasta Kuusankoskelta noin 1890-luvulla³. Huonekaluryhmään kuului tuolloin kaksi penkkiä (kuva 2) ja kuusi tuolia. Osalta tuoleista puuttui jo tuolloin selkänoja (tai osia siitä), ja niissä oli ajan kulumia. Penkit sen sijaan ovat pysyneet kiitettävässä kunnossa tähänkin päivään. (Perkka 2016.)

Kuva 2. Huonekaluryhmään kuuluvan penkin pääty (Vesterinen 2016)

² Raili Perkan isoäiti

³ Tämä ajoittaisi tuolit todennäköisesti vielä hiukan vanhemmiksi kuin 1890-lukuisiksi.

Huonekaluryhmä restauroitiin Jyväskylässä 1930. Ajankohta osuu Enni Salmenkiven häiden tienoille, joten restauroidut huonekalut ovat saattaneet olla Fanny Meurmanin häälahja tyttärelleen. Enni Salmenkivi asui tuolloin Jyväskylässä, joten paikkakin täsmää. Myöhemmin Enni Salmenkivi kuitenkin muutti Jyväskylästä Hämeenlinnaan, eikä kalusto enää mahtunut uuteen kerrostalo-asuntoon. Enni Salmenkiven veli, Viljo Meurman⁴, oli samoihin aikoihin (1951) rakentanut Saloohoon talon, jonka pirttiin kalusto sopi erinomaisesti. (Perkka 2016.)

Viljo Meurman oli kätevä käsistään ja veisti penkkien mallin mukaiset jalat pirtin pöytään, joka liitettiin huonekaluryhmään. Raili Perkan puoliso Aarne Perkka oli työmatkoillaan löytänyt pöytään kanneksi sopivan yksipuisen kannen, jota oli aiemmin käytetty lihalautana. Kannen ylätasoa höylättiin tasaiseksi, mutta alatasolle jätettiin sen alkuperäinen, kirveen veistämä jälki. (Perkka 2016.)

Tuolien selkänoja koristaa kaksi toisiaan lävistävää ja itseään purevaa lohikäärmettä. Jokaista istuinta koristaa aurinko. Tyyli on viikinkivaikutteinen, joskin huomattavasti viikinkiaikaa myöhäisemmän ajan tuote: tuoleissa on uusrenessanssin piirteitä⁵, mutta koristeaiheensa vuoksi ne ovat oletettavasti tyyliiltään kansallisromanttiset, ja valmistettu 1800-luvun lopulla. Tuolien hankinnasta kertovien dokumenttien pohjalta voi olettaa, että ne on valmistettu jo hyvissä ajoin ennen 1890-lukua⁶.

Löysin samantapaisen tuoliryhmän (kuva 3, s.12) Sundsvallin museon kokoelmista ruotsalaisten museoiden digitaalisen tietokannan kautta. Valitettavasti museon kokoelmavastaava ei osannut kertoa heidän tuoleistaan mitään, mitä ei olisi kerrottu digitaalisessa tietokannassa: tuolit ovat 1800-luvun lopulta tai 1900-luvun alusta, niiden jalat on sorvattu, selässä on muinaisnorjalaishenkinen lohikäärmeakaiverrus ja istuinosassa kahdeksankärkinen tähti (Hoxell 2016).

⁴ Raili Perkan isä

⁵ Koristekuvioiden korostemaalaaminen oli tyypillistä uusrenessanssin aikana.

⁶ Huonekalut olivat jo ehtineet kulua käytössä huomattavasti ennen kuin ne myytiin huutokaupassa 1890.

Kuva 3. Sundsvallin museon kokoelman samantyylinen tuoli (Hoxell 2016)

Tuolit on maalattu tummaksi kultaisin yksityiskohdin (Hoxell 2016), mutta maa-
laukset on todennäköisesti tehty tuoleihin myöhemmin, sillä ne eivät ole tyypil-
liset tuolien aikakaudelle. Samankaltaisen tuoliryhmän löytyminen Ruotsista
saattaa viitata siihen, että nämä tuolit olisivat kulkeutuneet Suomeen Ruotsis-
ta, mutta on aivan yhtä mahdollista että tuoliryhmät on tehty saman esikuvan
pohjalta eri maissa: toiset Ruotsissa ja toiset Suomessa. Tuoleissa olevien
pienien eroavuuksien ja erilaisen pintakäsittelyn takia uskon että ne ovat syn-
tyneet kahden eri tekijän käsissä.

Kuva 4. Design museon viikinkihenkiset tuolit (Luhtala 2016)

Suomesta en löytänyt muita samanlaisia tuoleja. Suomen Design museon kokoelmista löytyi kuitenkin joitakin hieman samantyyllisiä tuoleja (kuva 4). Tuoleissa oli vastaavan tyyppisiä koristeaihteita, ja niiden jalat oli myös sorvattu. Nämä tuolit olivat omieni tapaan puun värisiä, toisin kuin Sundsvallin tuolit. Näiden istuimissa ei kuitenkaan ollut minkäänlaisia koristuksia.

2.1 Kansallisromantiikka ja viikinkiherätys

Kansallisromantiikka oli tyyliuunta, joka toi esiin kansallisia aiheita. Aiheita ammennettiin etenkin oman kansan mytologiasta, luonnosta ja menneisyydestä. Se näkyi myös sellaisten tyylikausien ihannointina, joihin liittyi kansallisia ominaisuuksia tai arvostusta. Kansallisromantiikkaa esiintyi rinnakkain esimerkiksi Jugendin kanssa, ja joissakin maissa ne sekoittuivatkin toisiinsa su-

lavasti. Käytännöllisyyttä ihannoitiin hyvänä ominaisuutena huonekaluissa. (Heinonen & Vuoristo, 1984. 48–49.)

Kansallisromantiikka lähti käyntiin oppineiden liikkeenä, joiden mielestä kansallisuuteen ja sen takana piileviin seikkoihin tuli perehtyä paremmin. Liike oli omiaan Puolan ja Suomen kaltaisille kansoille, joilla ei ollut omaa valtiota, mutta jotka kokivat omaavansa erillisen kansallisidentiteetin. Oma kansa, oma kieli, oma historia ja kulttuuri olivat kansallisromantiikan kulmakiviä. Juuri kulttuurin vaaliminen innoitti Lönnrotin keräämään Kalevalan runot kirjalliseksi kokonaisuudeksi, samoin kuin se innoitti Grimmin veljekset keräämään oman maansa⁷ kansansadut kansien väliin. Kansallisromantiikka inspiroi etenkin taiteilijoita, runoilijoita ja muusikoita, joita pidettiin romantiikan hengen mukaisesti nerokkaina. (Heinonen & Vuoristo, 1984. 48–49.)

Skandinaviassa kansallisromantiikka ilmeni vahvasti viikinkityylisenä, olivathan viikingit olleet skandinaavisen kansan esi-isiä. Huonekaluissa suosittiin puun värejä, kaiverretut koristeet kuvasivat lohikäärmeitä ja muita skandinaavisen mytologian hahmoja ja teemoja.

Kiinnostus viikinkeihin ei kuitenkaan ollut mikään uusi asia: muualla Euroopassa viikingeistä kiinnostuttiin jo 1600-luvulla, jolloin viikinkimytologiasta alettiin tehdä ensimmäisiä uusia painoksia, ja vaikka lukijakunta oli tuolloin vielä pieni, se oli vaikutusvaltainen. Viikinkejä oli pidetty pitkään pelkkinä sotalaisina, raakoina pakanoina, mutta nämä uudet teokset kertoivat sivistyneestä kansasta, jolla oli hyvin kehittynyt, joskin omanlaisensa, käsitys etiikasta, hengellisyydestä ja päätöksenteosta. 1700-luvulla monenlaiset värikkäät skandinaavisen mytologian tarinat viehättivät alati kasvavaa lukijakuntaa. Nykyinen viikinkikuva on kuitenkin vasta viktoriaanisen Britannian peruja, jolloin ”viikinki”-termi määriteltiin ensimmäisen kerran sanakirjassa, ja kyseiset pohjoiset merenkävijät olivat monen runon, näytelmän, artikkelin ja tutkielman aiheena. Kiinnostus johti monenlaisiin vanhaa kieltä kääntäviin sanakirjoihin, arkeologisiin kaivauksiin ja kielentutkimukseen – monet etsivät jopa omia viikinkisukujuuriaan. 1900-luvun alkuun mennessä viikinkien sankarit seikkailivat jo las-

⁷ Saksa

tenkirjoissa sarvekkain kypärin⁸ ja lohikäärmekeulaisin laivoin varustettuina. (Wawn 2011.)

Kiinnostus skandinaaviseen mytologiaan tuntuu olevan vieläkin suurta, sillä vaikkeivat mytologian sankarit seikkailekaan enää oppikirjojen sivuilla niin kuin 1800-luvulla, taiteilijat toisensa jälkeen tuovat vielä tänäkin päivänä esille omat tulkintansa näistä uljaista hahmoista. Viikingit matkustelivat paljon – he valloittivat maata, jakoivat kulttuuria ja kävivät kauppaa laajalla alueella – ja monet Euroopan maista kokevat oman historiansa olevan tiiviisti kietoutunut viikinkien historiaan. Viikingit vaikuttivat Euroopassa eittämättä paljon aikanaan: sekä hyvässä että pahassa⁹. Tämä on varmasti yksi syy siihen, miksi viikinkien mytologia kiehtoo ja koskettaa niin monia halki vuosituhansien.

2.2 Viikinkityyliset ornamentit

Viikinkiornamenteista tiedetään paljon sen aikaisten hautalöytöjen perusteella. Viikingit kävivät ryöstelemässä ja kauppaamassa ympäri Eurooppaa¹⁰, ja omaksuivat kulttuuriinsa erilaisia piirteitä sieltä täältä, etenkin Brittein saarilta ja koillisesta Euroopasta. Aikaisella viikinkiajalla hautoihin laitettiin paljon puuesineitä – rikkaiden ja tärkeiden henkilöiden hautoihin saatettiin laittaa jopa kokonainen laiva. Useimmat puuesineet eivät ole kuitenkaan säästyneet tähän päivään saakka, vaan säilyneet esineet ovat pääosin pieniä ja metallisia.

⁸ Vain harvoista viikinkikaivauksista on löydetty kypäriä, ja näissä kypärissä ei ole ollut sarvia. Monet tutkijat arvelevatkin sarvien olevan vain 1800-luvun taiteilijoiden luoma säväys, jonka oli tarkoitus luoda mytologian hahmoille arvokkuutta ja pelottavuutta huokuva aura. Sarvikypäräisiä sutureita on kuitenkin kuvattu viikinkiaikaisissa seinävaatteissa ja rautakautisissa kuvissa, joten on mahdollista, että joillakin rikkaammilla viikingeillä on ollut sarvelliset kypärät ainakin juhlatilaisuuksissa. (National Geographic 2015.)

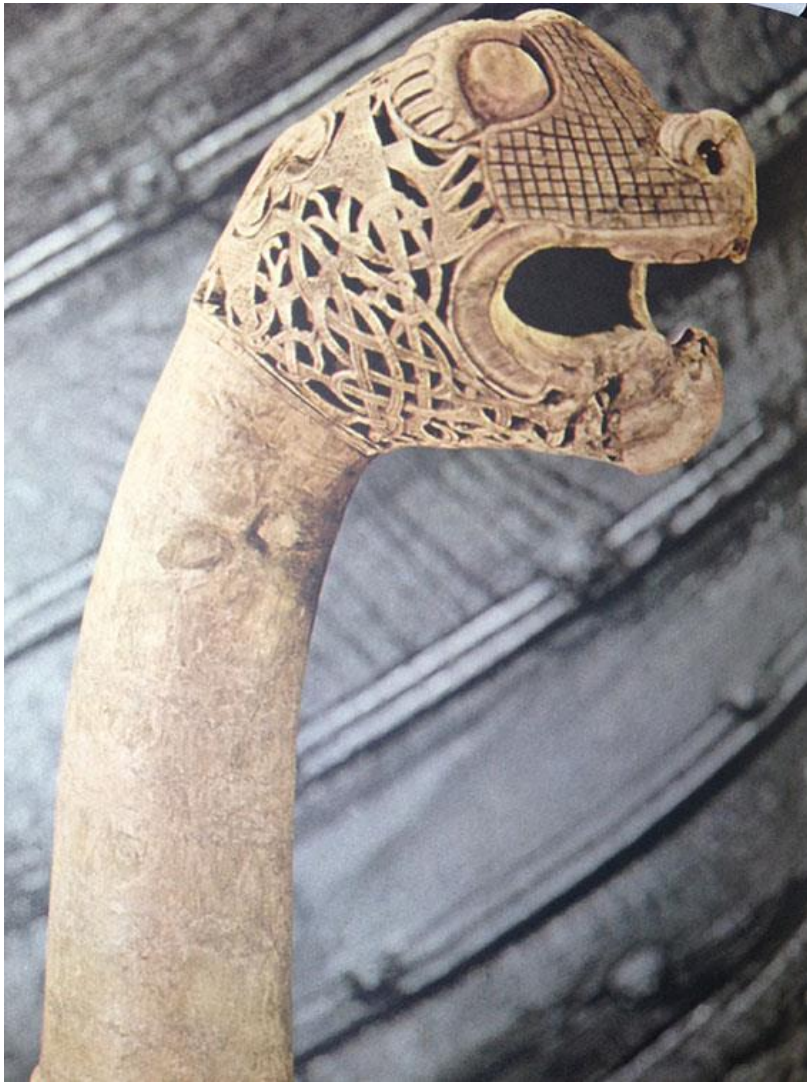
⁹ Kaikki viikingit eivät olleet kotoisin Skandinaviasta: ryöstöretkillään viikingit saattoivat myös napata mukaansa ylimääräisen soutajan tai pari (Fizhugh, W. Cort, J. mukaan 2005).

¹⁰ Viikingit jättivät jälkiä purjehduksistaan aina Grönlannista Volgalle ja Välimereltä Pohjois-Amerikan merialueelle saakka.

Kuva 5. Mammen-tyylinen ornametti (Van Berkom 1985, 27)

Viikingit koristivat laivansa, huonekalunsa, aseensa ja korunsa ylellisillä ja monimutkaisilla kaiverruksilla (kuva 5), ja heidän lempiaihteitaan olivat linnut ja eläimet. Kasviaiheiset koristukset yleistyivät viikinkikaiverruksissa vasta myöhemmällä kaudella, kun kristinuskon vaikutus lisääntyi. Kristinuskon ja muinainen skandinaavinen uskonto elivät pitkään rinnan ja vaikuttivat toisiinsa: siksi joissakin vanhoissa norjalaisissa kirkoissa on skandinaavista mytologiaa kuvaavia kaiverruksia. (Wilson 1994, 67–75; Van Berkom 1985, 2–5.)

Kuva 6. Viikinkilaivan keulakuva (Davidson 1969, 102)

Viikingit uskoivat, että eläinkaiverruksissa asui kaiverretun eläimen henki, ja niinpä he koristivat laivansa keulat hurjia petoja kuvaavilla kaiverruksilla (kuva 6). Tämä uskomus on todennäköisesti omaksuttu saamelaisilta, jotka uskoivat, että kaikella – jopa esineillä – oli henki (Putzi 2009, 299). Koristeita otettiin pois palatessa kotiin, etteivät kaiverrusten hurjat henget pelästyttäisi maan henkiä. (Van Berkom 1985, 3.)

Lohikäärmekuvio oli viikingeille hyvin tyypillinen, ja sitä käytettiin niin laivojen keuloissa, mytologiaa kuvaavissa kivissä kuin koruissa ja huonekaluissakin. Lohikäärme oli myyttinen eläin, ja keulakuvana sen tarkoitus oli pelotella vastustajia ja suojella laivaa sotureineen. Tuoleissani käytetty lohikäärmekuvio – kaksi toisiinsa kietoutunutta, itseään purevaa lohikäärmettä – on hyvin tyypilli-

nen teema viikinkiornamenteissa, etenkin varhaisella viikinkikaudella, jolloin ornamentit olivat pääosin eläinaiheisia ja symmetrisiä (Kershaw 2010, 1–6).

Kuva 7. Auringon kiekko vaunuissaan (Larsen 2016)

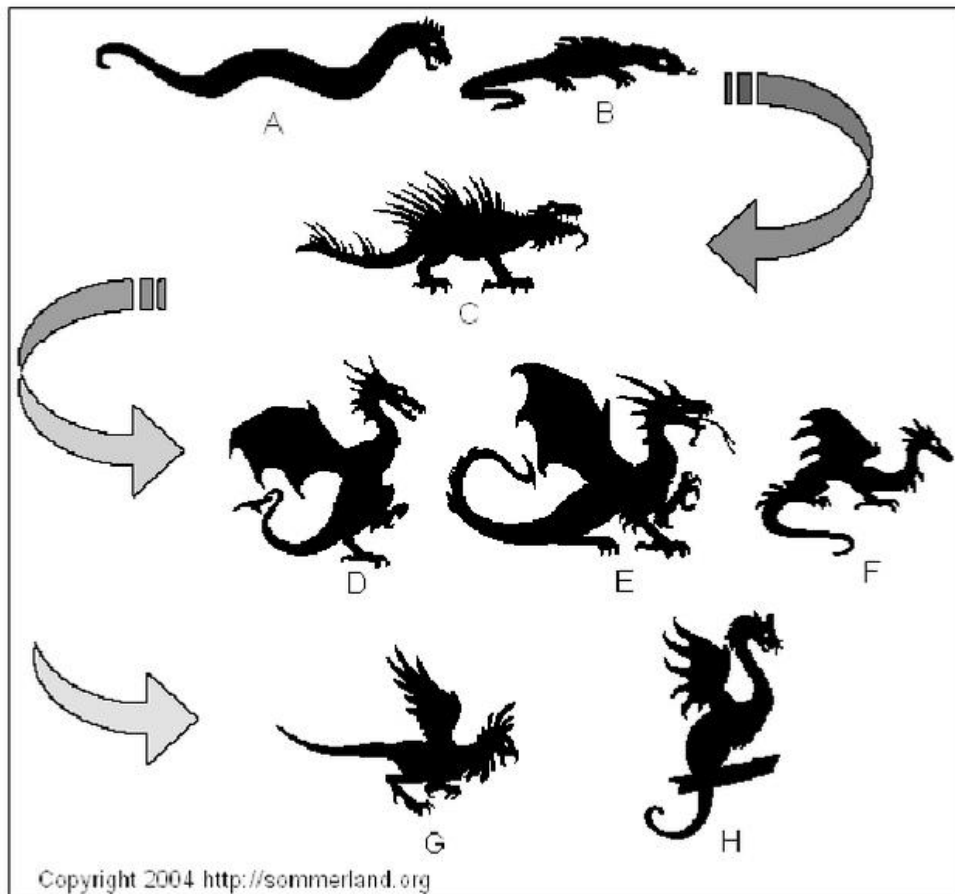
Istuimen aurinkokaiverrus kuvaa todennäköisesti auringon kiekkoa. Pyöreän muotonsa vuoksi kuvio on ollut helppo toteuttaa niin ikään pyöreään istuimeen. Viikingit uskoivat, että aurinko on kultainen kiekko, jota auringon jumala Sol ajoi vaunuissaan (kuva 7) halki taivaan kannen (Brodeur 1916, 23).

3 LOHIKÄÄRMEET

Lohikäärme on ehkä kaikkein tyypillisin aihe viikinkiornamenteissa. Se sopi monenlaisiin kohteisiin, ja nykyäänkin ajatellessa viikinkejä mieleen nousee kuva sarvikypärällisestä soturista lohikäärmekeulaisessa laivassaan. Lohikäärme on hurja ja mystinen olento, joka monissa muodoissaan sopi erinomaisesti sekä kaiverrusten pääaiheeksi että niitä reunustavaksi nauhaksi.

Tiedemiehet uskovat, että tarinat lohikäärmeistä juontavat juurensa suurien käärmien, krokotiilien, alligaattoreiden ja liskojen näkemisestä. Lohikäärmeitä on tarustoissa ja kuvituksissa ympärimaailmaa, kaikenlaisissa olomuodoissa; ne saattavat syöstä tulta, niillä voi olla siivet, tai joskus niillä ei ole edes jalkoja (kuva 8). (Shuker 1995, 8–11.)

Skandinaavisen mytologian lohikäärmeet ovat pääosin käärmemäisiä, siivetömiä ja tulen syökemiseen kykenemättömiä. Jotkut niistä, kuten Jormungander, olivat ennemminkin merikäärmeitä. Toisaalta uskottiin myös, että lohikäärmeet vartioivat suuria aarteita, ja että ihmiset saattoivat muuttua lohikäärmeiksi (Fafnir), jos olosuhteet olivat sopivat. (Davidson 1969, 119.)

Kuva 8. Lohikäärmeen evoluutio, erilaisia lohikäärmeitä (Honegger 2009, 29)

Snorri Eddassa (nuorempi Edda, proosa Edda) nimetään eri olentoja. Käärmeelle annetaan seuraavat nimet: dragon¹¹, Fafnir, Mighty Monster¹², adder¹³, Nidhögr, Lindworm, she-adder¹⁴, Góinn, Móinn, Grafvitnir, Grábakr, Ófnir, Sváfnir, Hooded One¹⁵ (Brodeur 1916, 212). Käsittelen tulevissa alaluvuissa jokaista nimeltä mainittua käärmettä eli lohikäärmettä. Lisäksi nostan esiin joi-
tain muita lohikäärmeitä, jotka eivät olleet osa skandinaavista mytologiaa, mutta joihin viikingit uskoivat, ja jotka siten vaikuttivat heidän ornamentti-
aiheisiinsa.

3.1 Fafnir

Fafnir on ehdottomasti käytetyin skandinaavisen taruston lohikäärmeistä. Ku-
vituksia on paljon Viikinkiaikaisissa kaiverruskivissä Lancashiressä, Isle of
Manissa ja Ruotsissa, ja ne kuvaavat lähinnä Fafnirin surmaamista. Myös
Norjan keskiaikaisten kirkkojen ovenkarmeihin (kuva 9, s. 21) on kaiverrettu
kohtauksia tarusta. Fafnirin tarinasta ja sen tulkinnasta on erilaisia, hienoisia
muunnelmia, ja esimerkiksi Grant (1995, 37) toteaa Fafnirin veli-Reginin ja
Reginin, joka auttoi Sigurdia surmaamaan Fafnirin, olevan eri henkilöitä.
Hreidmar ja hänen poikansa kuvataan myös toisinaan kääpiöinä (joskus
Hreidmar kuvataan kääpiökuninkaana), ja toisinaan ihmisinä (tai ainakin Mid-
gardissa asuvina). Myös nimille löytyy useita kirjoitusasuja etenkin eri kielisiä
lähteitä käsiteltäessä.

Tarun mukaan Loki, Odin ja Hoenir kiersivät yhdessä maailmaa. Eräänä iltana
Loki pyydysti järven rannasta ruuaksi saukon, joka oli juuri syömässä lohta.
Vaeltajat menivät sitten saaliidensa kanssa taloon, jonka he löysivät lähitoltta,
ja pyysivät sieltä yösijaa. Sen vastineeksi he lupasivat jakaa saaliinsa talon-
väen kanssa. Talon isäntä, Hreidmar kuitenkin suuttui heille, sillä saukko, jon-
ka he olivat tappaneet, oli hänen saukon hahmon ottanut poikansa Otter.

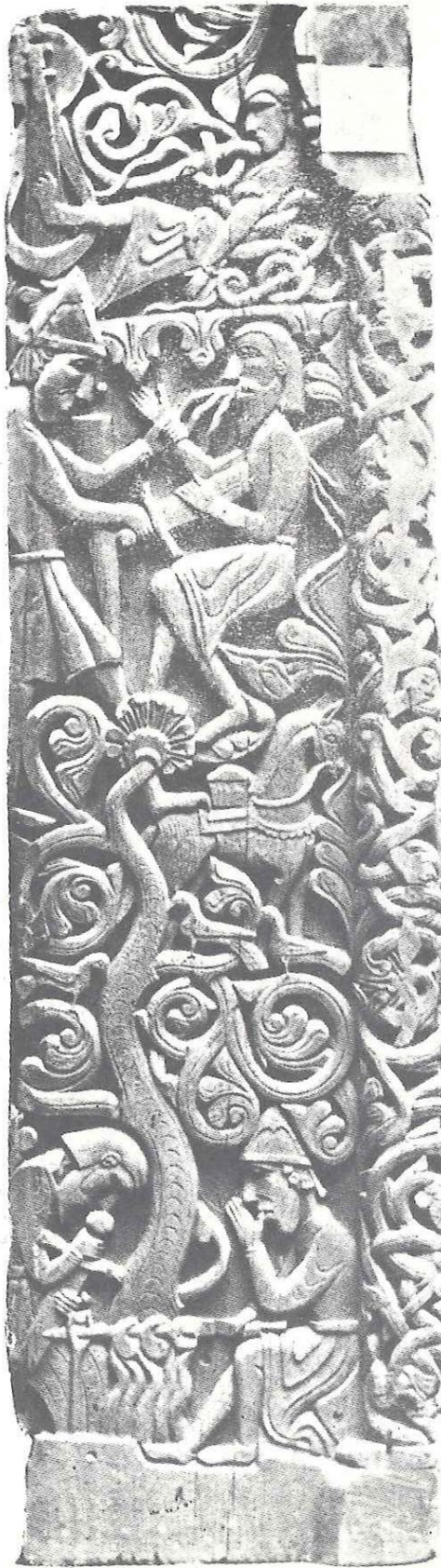
¹¹ lohikäärme

¹² Mahtava Hirviö

¹³ kyy

¹⁴ naaras kyy

¹⁵ Huputettu

Kuva 9. Kaiverrus 1100-luvun kirkossa Norjan Hylestadissa kuvaa Sigurdin tarua (Grant 1995, 95)

Hreidmarin kaksi vielä hengissä olevaa poikaa vangitsivat matkalaiset ja vaativat näiltä korvausta. Niinpä Loki lähetettiin noutamaan heille niin paljon kulta, että se peittäisi koko saukon nahan, viiksikarvoja myöten. Loki kiristi kullaan Andvar-nimiseltä kääpiöltä, joka ei tietenkään ollut mielissään tästä käänteestä, ja niinpä Andvar kiroi aarteen, jotta se toisi tuhoa omistajalleen. Kaikki kulta annettiin lunnaiksi Hreidmarille, eikä kestänyt kauaa, kun kirous alkoi vaikuttaa; Hreidmarin pojat, Fafnir ja Regin, murhasivat isänsä päästäkseen käsiksi tämän kulta-aarteeseen. Fafnir ei kuitenkaan suostunut jakamaan kulta veljensä kanssa, vaan jäi vartioimaan sitä. Fafnirin kullannahneus muutti hänet lopulta lohikäärmeeksi.

Hänen veljensä Regin ryhtyi sepäksi ja hautoi vuosikymmeniä haaveita aarteesta. Lopulta hän onnistui taivuttelemaan nuoren sankarin, Sigurdin, tappamaan hirviömäisen lohikäärmeen. Sigurd ja Regin juonivat suunnitelman Fafnirin surmaamiseksi; Sigurd kaivoi itselleen kuopan sen järven rantaan, josta Fafnir kävi aina juomassa vettä, ja kun hirviö sitten tuli järvelle, Sigurd iski tätä miekalla kuopasta (kuva 9, oikealla ylhäällä). Regin oli pyytänyt Sigurdia paistamaan Fafnirin sydämen häntä varten, mutta Sigurd sattuikin polttamaan peukalonsa kokeillessaan sydämen lämpötilaa, ja viedessään aristavan sorren suuhunsa (kuva 9, vasemmalla alhaalla) Sigurd sai taidon ymmärtää lintuja. Sigurd kuuli linnuilta, kuinka Regin suunnitteli hänen surmaansa, ja ennen kuin Regin ehti toteuttaa suunnitelmansa, Sigurd tappoi Reginin (kuva 9, vasemmalla ylhäällä), lastasi aarteen hevosensa selkään ja ratsasti matkoihinsa. (Davidson 1969, 100–101; Shuker 1995, 44–47.)

3.2 Jormungander

Toinen hyvin tunnettu skandinaavisen taruston käärme on Jormungander, valtava käärme, jonka asui maailman merissä, jonne Odin sen karkotti. Siellä se kasvoi valtaviin mittoihin; se oli niin suuri, että sen ruumis kiersi koko maailman niin, että se saattoi purra omaa häntäänsä. Jormungander on Lokin ja jätti Angrbodrin lapsi (Grant 1995, 33).

Kuva 10. Henry Fuselin maalaus "Thor Hymirin veneessä taistelemassa Midgardin käärmeen kanssa" (Shuker 1995, 21)

Utgardhaloki huijasi Thorin koettamaan voimiaan nostamalla Jormunganderia, jota hän luuli kissaksi. Hän sai vain yhden kissan jaloista ylös lattiasta, eli hän sai nostettua vain käärmeen päätä, jonka suussa sen häntä oli. Thor on siitä saakka tuntenut vihaa käärmettä kohtaan. Vuosia myöhemmin hän sai uuden tilaisuuden mitellä voimiaan käärmeen kanssa, kun se tarttui Hymir-jättiläisen syöttiin heidän ollessaan yhdessä kalastamassa. Thor tajusi heti, mikä heillä oli siiman toisessa päässä, ja nappasi ongen: hän halusi näyttää voimansa onkimalla käärmeen merestä. Hän saikin otuksen väsyttettyä, ja oli juuri viimeistelemässä sitä vasarallaan (kuva 10), kun Hymirin hermot pettivät ja tämä katkaisi siiman päästäen käärmeen pako. Viimein, Ragnarökin tullessa Thor

tappaa Jormunganderin ja kuolee tämän raivoisan taistelun jälkeen pian itsekin. (Shuker 1995, 20–23.)

3.3 Yggdrasilin käärmeet

Maailmanpuu Yggdrasil elättää monia olentoja. Sen juurten luona asuu useita käärmeolentoja, jotka nakertavat sen juuria. Käärmeiden nimet ovat Nidhug, Góin, Móin, Grafvitnir, Grábak, Ófnir ja Sváfnir. Ragnarökin tullessa Nidhug saa vihdoin nakerrettua poikki yhden Yggdrasilin juurista. Nidhug on lohikäärme, joka asuu tuonpuoleisessa, Nifheimissä, jossa se pureskelee pahantekijöiden (murhaajien, lupauksen rikkojien ja aviorikoksen tehneiden) ruumiita. Muista käärmeistä ei ole paljoa tietoa. (Anderson 1880, 75–76.)

Yggdrasilin runkoa pitkin edestakaisin kulkeva orava, Ratatosk, kertoo Nidhugille juoruja siitä, mitä puun korkeimmalla oksalla istuva kotka on käärmeestä sanonut (Grant 1995, 41).

3.4 Lindorm eli Lindworm

Lohikäärmeet koetaan useimmiten hirviömäisinä, ja nykyään ne yhdistetään lähinnä negatiivisiin tunteisiin, kuten ahneuteen, kateuteen ja vihaan (Honegger 2009, 27–30). Melkein kaikissa lohikäärmeistä kertovissa taruissa lohikäärme tapetaan. Ruotsissa tunnetaan taru Lindorm-kuninkaasta, ja tämä taru on yksi harvoista joissa lohikäärme ei kuole tarinan lopuksi. Se ei kuitenkaan pysy enää lohikäärmeen muodossa.

Tarina kertoo kuningattaresta, joka oli raskaana. Kuningatar oli käynyt näkijällä, joka oli kertonut hänelle, että hän tulisi saamaan kaksi kaunista, tervettä ja rotevaa poikaa – kunhan söisi kaksi tuoretta sipulia heti palattuaan takaisin palatsiin. Kuningatar lähti näkijältä innoissaan niin nopeasti, ettei kuunnellut ennustusta loppuun saakka, ja päästyään palatsiinsa hän söi tohkeissaan ensimmäisen sipulin kuorineen päivineen. Sipuli maistui kuitenkin niin vastenmieliseltä, että kuningatar kuori tarkkaan toisen sipulin, ja söi sen kerros kerrokselta. Tuli synnytyksen aika, ja kuningatar sai kaksi lasta – paitsi että vanhempi heistä ei ollut edes ihminen; se oli Lindorm, kauhistuttava käärmemäi-

nen olento. Sillä ei ollut siipiä, mutta sillä oli sitäkin mahtavammat raatelukynnet. Kauhistuneena kuningatar viskasi olennon ikkunasta ulos, metsään, jossa se sitten eli ja kasvoi.

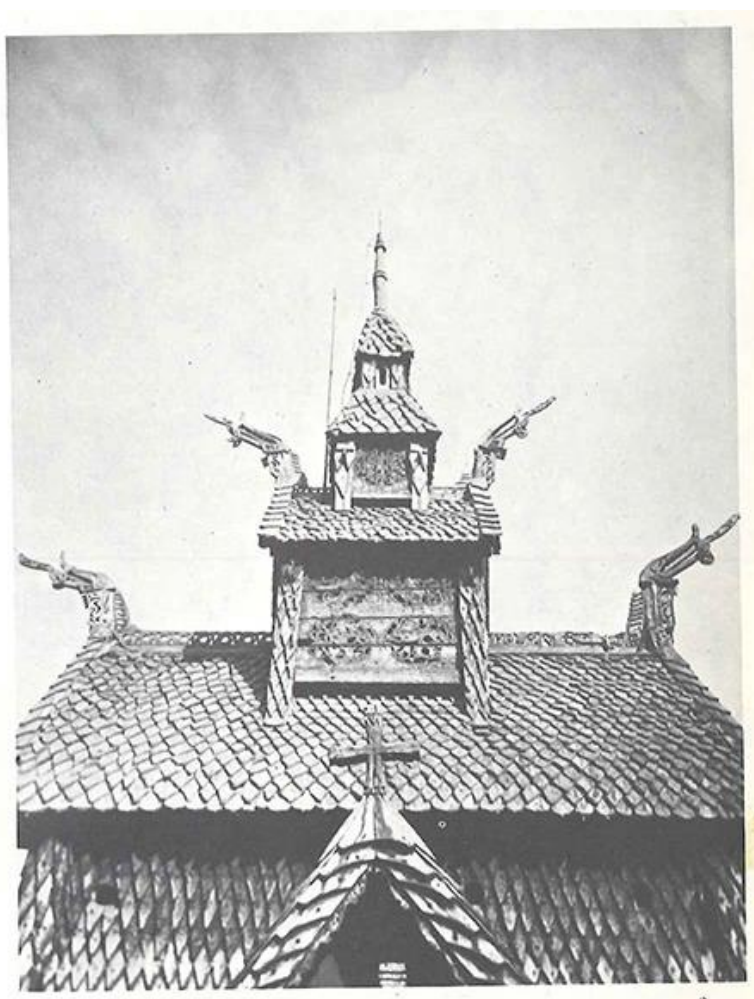
Vuosia myöhemmin olento törmäsi nuorempaan veljeensä, prinssiin, joka oli tällöin etsimässä morsianta. Lindorm kirosi veljensä niin, ettei tämä löytäisi morsiota ennen kuin hän, vanhempi veli, olisi löytänyt puolison, joka todella rakasti häntä. Niinpä olennot alettiin lähettää puolisoehdokkaita – mutta ehdokkaat eivät tulleet vapaaehtoisesti, eivätkä todellakaan rakastaneet hirviötä. Viimein yksi neidoista sattui puhumaan sille samalle näkijälle, joka oli ennustanut kuningattarelle. Kuunneltuaan näkijän tarinan, neito puki tämän ohjeiden mukaisesti päälleen valtavan määrän leninkejä ja meni tapaamaan lohikäärmettä. Lindorm ihmetteli kovin, miksi neidolla oli päällään niin monta vaatekappaletta, ja pyysi tätä ottamaan ne pois päältään, mutta neito vaati, että jokaista hänen poistamaansa vaatekappaletta kohden Lindorm loisi yhden nahan. Viimein neidolla oli päällään enää yksi leninki. Kun hän otti tämän viimeisen leningin pois päältään, Lindorm loi viimeisen nahkansa, ja sen alta paljastui komea prinssi. Neito ja vanhempi prinssi palasivat yhdessä palatsiin, ja heistä tuli kuningaskunnan kuningas ja kuningatar. (Shuker 1995, 40–43.)

3.5 Kristinusko

Skandinaavinen uskonto ja kristillinen uskonto kulkivat pitkään rinta rinnan, ja esimerkiksi risti-kaulakoru juontaa juurensa Skandinaviassa Thorin vasaraa kuvaavista riipuksista. Tästä kertovat tietenkin myös kirkkojen skandinaavista mytologiaa kuvaavat kaiverrukset (kuva 9, s. 21; kuva 11, s. 26). Kristinuskon mytologia on vaikuttanut myös viikinkien uskomuksiin. Yksi tunnetuimmista kristillisen mytologian lohikäärmetaruista on Pyhä Yrjö ja lohikäärme – joka lienee yksi ehkä yleisimmin tunnetuista ja tyypillisimmistä lohikäärmetaruista.

Tarun mukaan Silenen kuningaskuntaa vainosi suuri ja julma lohikäärme, joka asui suolla ja tuhosi kuningaskunnan peltoja. Siivekäs olento saastutti ilman myrkkypilvillä, ja sen ulkomuoto muistutti valtavaa kasaa mätänevää lihaa – se oli mädän vihreä ja löyhkäsi kuolemalta. Lohikäärmettä lepyttääkseen maanviljelijät alkoivat uhrata sille joka päivä kaksi lammasta – kunnes viimein eräänä päivänä lampaat loppuivat. Kuningas ja asukkaat toivoivat, että ihme

pelastaisi heidät, mutta kun ihmettä ei kuulunut, lohikäärme ehdotti heille omanlaistaan ratkaisua – että he uhrasivat joka päivä yhden lapsen lohikäärmeelle. Viimein tuli sitten kuninkaan tyttären Alcyenen vuoro, ja tämä sidottiin kaupungin laidalle, suon reunamille odottamaan lohikäärmettä. Kuin ihmeen kaupalla Pyhä Yrjö (engl. Saint George) saapui juuri silloin tähän kaupunkiin, ja iski pedon kuoliaaksi miekallaan ennen kuin se ehti syödä prinsessan. Sitteen he palasivat kuninkaan linnaan yhdessä ja Pyhä Yrjö sai käännytettyä koko kuningaskunnan kristinuskoon. (Shuker 1995, 58–61.)

Kuva 11. Vanhojen norjalaisten kirkkojen katot saattavat olla lohikäärmeen päin koristellut. Tämä kirkko on 1100-vuosisadalta Norjan Borgundista. (Davidson 1969, 119.)

Kristinuskolla on myös oma valtava merilohikäärmeensä – Jumala loi valtavan Leviathanin viidentenä luomispäivänä hallitsemaan maailman meriä. Se liikkui niin valtavalla voimalla, että meren syvyydet kiehuivat. Sillä oli yli 300 silmää,

sen sieraimet höyryivät ja se syöksi tulta. Kuolevaisten aseet eivät pystyneet lävistämään sen suomuja, eikä mikään elävä maan päällä ollut sitä mahtavampi. Jumala loi alun perin kaksi Leviathania, mutta nähdessään niiden mah-tavan voiman, hän tuhosi niistä toisen. Korvauksena tästä Jumala antoi olen-nolle ikuisen elämän. Lisäksi hän loi otuksen vastapainoksi piikkikalan. Siitä lähtien Jumala on jokaisen päivän kolmena viimeisenä tuntina leikkinyt Leviat-hanin kanssa – ja niin tulee olemaan aina tuomiopäivään saakka, jolloin ark-kienkeli Gabriel tappaa olennon ja sen liha tarjotaan ruuaksi oikeamielisille, jotka asuvat sen nahasta tehdyssä teltassa; loppu sen nahasta levitetään Je-rusalemien muureille, joilta se säteilee valoa joka puolelle maailmaa. (Shuker 1995, 34–37.)

4 YLEISKUVAUS

Tuolit ovat tyyliltään kansallisromanttisia, tarkemmin viikinkihenkisiä. Tuolien korkeus on yhteensä 924 mm, josta selkänojan korkeus ilman tappeja on 483 mm ja tappien kanssa 593 mm. Istuinosan leveys on 390 mm, selkänojan le-veys 385 mm. Selkänojan paksuun on 23 mm ja istuinosan syvyys 424 mm (liite 5). Tuolit ovat yleisilmeeltään hiukan epäsiistit, pölyiset ja rasvaiset. Tuo-leista otettiin valokuvat ennen kuin niiden restaurointi aloitettiin. Kuvat löytyvät liitteistä 9–11. Lisäksi tuoleista piirrettiin mittapiirustuskuvat 1:5, jotka löytyvät liitteestä 5.

4.1 Yleiskunto

Tuolien jalkojen liitokset ovat auenneet, ja jalkojen tapit liikkuvat koloissaan. Tämä ongelma on yritetty korjata naulaamalla jalat kiinni istuimen sarjoihin, mikä ei ole estänyt jalkoja liikkumasta, mutta on pitänyt ne kiinni tuolissa. Nau-lat aiheuttavat sekä jalkoihin että sarjoihin vaurioita, jotka on vaikea korjata. Joihinkin jalkoihin on naulattu jopa kolme naulaa.

Lakkapinta on hyvin kärsinyt ja osittain kokonaan pois kulunut. Pinta näyttää tämän takia hyvin epäsiistiltä ja väripinta epätasaiselta. Pinnassa on myös lu-kuisia tahroja, pääosin istuimissa ja jaloissa.

Kaikista selkänojiista puuttuu kokonaisia palasia, joiden olinpaikasta ei ole minkäänlaista tietoa. Niissä on myös halkeamia ja aiemmin irronneiden palojen korjauksia, jotka ovat lähteneet jo osittain irti. Istuimissa on jopa koko istuimen levyisiä, poikittaissuuntaisia halkeamia.

Yleisesti joka puolella istuimia, niin selkänojissa, jaloissa kuin istuinosassakin, on kulumia, ja jotkut näistä ovat tikkuisia ja hyvin epätasaisia, aivan kuin niistä olisi lohjennut isompikin pala kerralla. Yhden tuolin istuimessa oli myös kolo, joka näytti siltä, kuin se olisi kaiverrettu siihen puukolla.

4.2 Materiaalit

Silmämääräisen arvion perusteella tuolien materiaaleiksi todettiin mänty ja koivu: sorvatut jalat ovat koivua, selkänoja ja istuin mäntyä.

Lakkakerrosta yritettiin määrittää UV-valon avulla ja liukoisuustestein. Lakkapinnan ikä ja sen ohuus vaikeuttivat tunnistamista, eikä se fluoresoinut UV-valossa selkeästi minkään värisenä (kuva 12).

Kuva 12. Tuolin pinta UV-valossa (Vesterinen 2016)

Liukoisuustestit osoittivat, että lakka pehmeni helposti etanolin, asetonin ja isopropanolin vaikutuksesta. Lakka on jonkunlaista vanhaa öljypohjaistalakkaa, mahdollisesti venelakkaa, joka on päätynyt tuolien pinnalle todennäköisesti edellisen restauroinnin yhteydessä 1930.

Jalkojen liitosten liiman sai helposti poistettua, kun sitä ensin pehmitti vedellä. Liima oli siis vesiliukoista, ja todennäköisimmin se oli jonkinlaista eläinliimaa. Myös kiinni liimattujen irtopalojen liima pehmeni vedellä.

Mustalle ja punaiselle väripigmentille tehtiin värianalyysi, ja punaisesta väristä otettiin spektrofotometri- (liite 7) ja XRF-kuvat (liite 6). Testit antoivat toisiinsa nähden ristiriitaisia tuloksia, mutta pohdiskellessani niitä yhdessä Jarmo Kilpeläisen (sivutoiminen tuntiopettaja, KyAMK) kanssa päädyimme siihen tulokseen, että punainen väri oli todennäköisesti rautaoksidinpunaista, ja pigmenttien epäpuhtaudet vaikuttivat testituloksiin. On myös mahdollista, että sekavat tulokset johtuivat siitä, että edellisen restauroinnin yhteydessä korosteväriä on ”ehostettu” alkuperäisestä pigmentistä eriävällä pigmentillä.

5 VAURIOKARTOITUS

5.1 Tuoli 1

Selkänoja on haljennut useista kohdista (kuva 13, s. 30), etenkin yläoikealta (liite 1). Vasemmanpuoleisen lohikäärmeen pää on haljennut kahdesta kohdasta, ja pala on irtonainen. Selkänojan alavasemmasta kulmasta on kadonnut pala (liite 1).

Selkänojan lohikäärmeen ”siipien” yläkulmat ovat erityisen kuluneet. Oikeanpuoleinen siipi on liimattu kiinni tapeilla, mutta liitos on löystynyt ja tappeja lukuun ottamatta avonainen.

Jalkojen yläosien sisäpinnoissa on tikkuisia kulumia. Niiden lakkapinta on istuimeen ja selkänojaan verrattuna yleisesti ottaen tasaisempi, paitsi aivan alaosasta, jossa se on kulunut kokonaan pois jättäen jälkeensä hieman harmah-tavan, pari senttiä korkean paljaan puun alueen.

Kuva 13. Tuolin 1 yksityiskohta (Vesterinen 2016)

Tuolin istuinosa on haljennut vasemmalta reunalta keskiosaan saakka (liite 1). Istuinosa on muiden tuolien istuimiin verrattuna pinnaltaan tasavärisempi ja siistimpi.

5.2 Tuoli 2

Tuolin 2 selkänoja on haljennut oikealta ylhäältä oikealle keskelle (liite 2). Selkänojan irtonainen pala oli naulattu ja ruuvattu kiinni (kuva 14, s.31). Selkänojan vasemmasta alanurkasta puuttuu pala.

Istuinosassa on useita halkeamia, jotka eivät kuitenkaan yllä reunalta toiselle saakka (liite 2). Suurin osa halkeamista on lähellä selkänojaa. Lähellä istuimen keskiosaa on suuri, tumma tahra. Istuimen oikeassa takareunassa on samanlainen, mutta pienempi tahra. Yleisilmeeltään tuolin 2 istuinosa on epäsiistein kaikista neljästä tuolistä.

Kuva 14. Tuolin 2 selkänojan irtonainen pala oli naulattu kiinni selkänojaan (Vesterinen 2016)

Tuolin jalkojen liitokset ovat auenneet ja ne kaikki on naulattu kiinni istuimen alla oleviin sarjoihin.

5.3 Tuoli 3

Selkänoja on paikoitellen halkeillut, ja oikeanpuoleisen lohikäärmeen ”siipi” on kokonaan irti (liite 3). Vasemmanpuoleiselta lohikäärmeeltä on irronnut ja kadonnut pää. Sen pään alta kulkee selkänojan keskiosaan halkeama, johon on liimattu vasemman puoleisen lohikäärmeen siipi: luulen, että tämä korjauspala on tehty toisen tuolin selkänojasta, sillä kuviot selkänojassa ja paikkapalassa eivät ole yhtenevät (kuva 15, s. 32), ja niiden välistä puuttuu noin 10 mm pala.

Kuva 15. Kuviosta puuttuu noin 10 mm, ja se on yritetty peittää edellisen korjauksen yhteydessä (Vesterinen 2016)

Istuinosa on haljennut pahasti etuosasta, keskeltä ja selkänojan etupuolelta (liite 3). Kaikki halkeamat on liimattu aiemmin kiinni, mutta kaksi taaimmaista ovat auenneet uudelleen.

Kaikki jalkaliitokset ovat avautuneet, ja kaikki jalat, paitsi etuvasen, on naulattu tukisarjoihin kiinni. Etuvasen jalka on liimattu uudestaan siten, että siihen on kiedottu punaista villalankaa. Liitos on löystynyt ja avautunut uudestaan tästä huolimatta.

5.4 Tuoli 4

Tuolista puuttuu kokonaan selkänoja.

Istuinosa on haljennut pahasti (3/4) istuimen keskellä vasemmalta oikealle (liite 4). Istuinosassa on myös muita, lyhempiä halkeamia.

Kaikkien jalkojen liitokset ovat löystyneet auki, ja ne kaikki on kiinnitetty nau-loin tukisarjoihin. Joihinkin jalkoihin on käytetty useampaa naulaa.

6 RESTAUROINTISUUNNITELMA

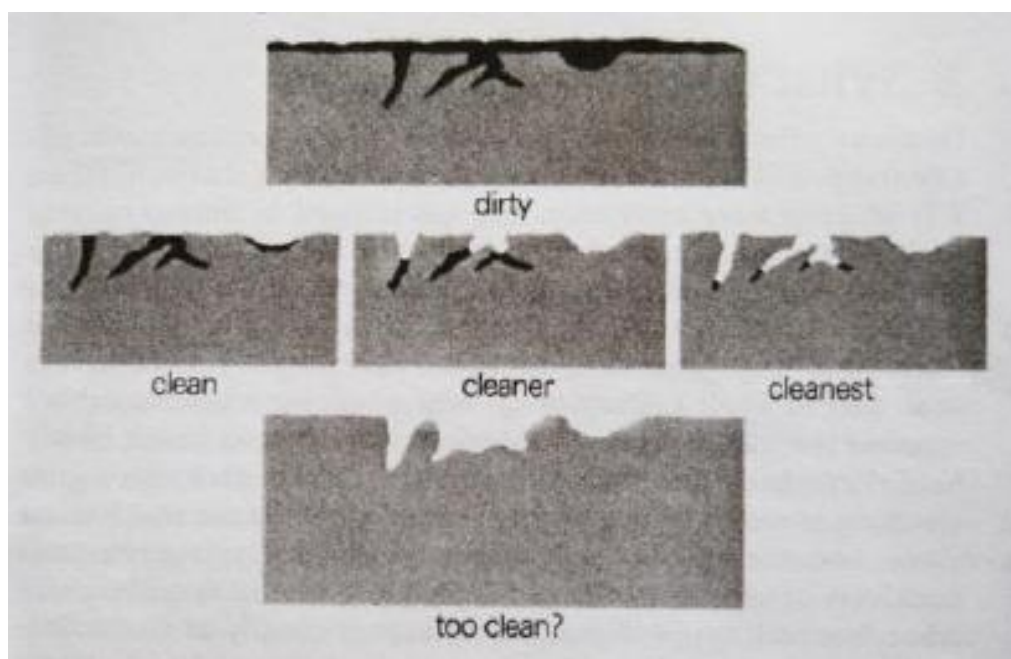
Restauroija on suoraan vastuussa tekemästään työstä, ja meidän tulee siksi pitää yllä korkeaa työn tasoa. Tehdessä restaurointisuunnitelmaa on mietittävä, millaisia arvoja restauroitavalla esineellä tai esineillä on. Millainen on esineen esteettinen, historiallinen, käyttö-, tutkimuksellinen, iällinen, uutuus-, tunne-, rahallinen, muisto- ja liitännäisarvo, sekä kuinka harvinainen tai ainutlaatuinen esine on (Appelbaum 2007, 203–205). Kun esineen eri arvot on määritetty, on selvempää, mitä näkökulmia on korostettava restauroinnin yhteydessä.

Raili Perkan tuoleilla on paljon tunnearvoa, sillä ne ovat olleet heidän suvussa pitkään, ja hänen isänsä on jopa valmistanut itse niihin sopivan pöydän. Niillä on myös käyttöarvoa, sillä tuolit ovat olleet käytössä ja ne on tarkoitus ottaa uudestaan käyttöön restauroinnin jälkeen. Niillä on itseasiassa hyvinkin paljon käyttöarvoa, koska pelkästään tämän huonekaluryhmän tuolit hallitsevat kokonaista tilaa siellä, minne tullaan taas restauroinnin jälkeen sijoittamaan. Tuoleilla on myös esteettistä arvoa, sillä ne on koristeltu taitavin puukaiveruksin, joskin esteettinen arvo on lähinnä subjektiivinen kokemus (Appelbaum 2007, 93). Huonekalut ovat vanhoja, yli sata vuotiaita, ja siten niillä on myös huomattavaa iällistä arvoa. Niillä on iän myötä myös hieman historiallista arvoa, mutta ei mitenkään merkittävää. Ne kertovat omalla tavallaan aikakaudestaan, ja siitä, miten viikinkiornamentiikka kiinnosti silloin, samoin kuin se kertoo oman tarinansa siitä, miten huonekaluja on huollettu ja kuinka hyvin niistä on pidetty huolta viimevuosikymmenien ajan. Nämä tuolit eivät kuitenkaan ole ainoita laatuaan, ja jotkin sen tovereista ovat paremmin säilyneitä, ja siten ehkä parempia esimerkkejä ajastaan.

Juuri näiden tuolien tärkeimmät arvot ovat tunnearvo, käyttöarvo, esteettinen arvo ja iällinen arvo. Näin ollen tärkeimmät käsitteet juuri näiden viikinkityylisten tuolien restauroinnissa ovat eettisyys, esteettisyys, käytettävyys ja kestävyys. Tuolit restauroidaan käyttöön, joten niiden on oltava hyvän näköisiä ja funktionaalisia. Tehtyjen korjausten ja ehostusten on kestävä kulutusta. Niiden ulkonäkö ei kuitenkaan saa huomattavasti muuttua, vaan niiden on näytettävä ikäisiltään. Näissä rajoissa tuolit on restauroitava mahdollisimman eettisesti. Eettinen konservointi tai restaurointi korostaa ennen kaikkea toimenpiteidenpoistettavuutta. (Kurkela 2015, 28.)

Esimerkkinä Raili Perkan tuoleissa on paljon halkeamia, jotkin osittaisia ja toiset kappaleen lävistäviä. Liimattavat pinnat on tasoitettava, jotta liitoksesta tulee tukeva, mutta tällöin on poistettava hieman alkuperäistä materiaalia. Liitoksen on oltava tukeva, jotta tuoli on käytettävä ja kestää mahdollisimman hyvin, mutta etiikan näkökulmasta huonekaluun kuuluvan materiaalin poistaminen niin, ettei sitä saa enää mitenkään takaisin, on väärin. Jos nämä tuolit restauroitaisiin esimerkiksi museolle, ei niiden tarvitsisi olla istuttavassa kunnossa, ja voitaisiin valita prioriteetiksi eettisesti oikea näkökulma. Käyttöhuonekaluja restauroidessa on kuitenkin ajateltava ensisijaisesti kestävyyttä käytössä, ja tässäkin tapauksessa on siitä syystä valittava käyttäjälähtöinen näkökulma.

Puhdistaminen lisää esineen käyttöikää, sillä se poistaa pölyn, joka houkuttelee mikro-organismeja ja imee kosteutta. Puhdistuksen astetta (kuva 16) on kuitenkin mietittävä tarkkaan, sillä esineen pinnassa oleva lika saattaa joskus kertoa myös esineen historiasta: kaikki ajan jättämät kerrokset muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden, ja kertovat esinerakennuksen ja -restauroinnin tekniikoista ja historiasta sekä asenteiden ja arvojen muutoksista. Lika ei kuitenkaan ole patinaa ellei se kerro jotakin esineen käytöstä. (Emelyanova 2015, 13–20; Oddy 1999, 1–3; Kurkela 2015, 28–30.)

Kuva 16. Puhdistuksen asteet (Wheatcroft et al., vol 2 1992, 15, tulkittu Emelyanovan 2015, 18 mukaan)

Esineen korjaaminen tarkoittaa osien uudelleen järjestämistä, ja korjaavat toimenpiteet ovat useimmiten täysin poistettavissa (Oddy 1999, 3–4). Tässä tapauksessa korjaamisen yhteydessä tarkoitetaan irrallisten liitosten uudelleen liimaamista, ja pääkysymykset koskevat lähinnä materiaaleja ja tekniikoita: mitkä liimat ovat poistettavissa ja miten naulat saadaan irti niin, että tuolit vahingoittuvat mahdollisimman vähän. Naulojen laittaminen tuoliin on ollut poistamaton päätös: vaikka naulat saataisiinkin pois ilman, että poistotoimenpiteestä jäisi minkäänlaisia merkkejä, jää nauloista pysyvät kolot puupintaan. Valitettavasti naulat on monesti hakattu pintaa syvemmälle, jolloin poistotoimenpiteestäkin jää pahoja jälkiä.

On mietittävä, tarvitseeko tuolin nykyinen ilme sen puuttuvien osien korvaamista. Tämäkin toimenpide on helposti poistettavissa, kunhan siihen käytetään oikeanlaista liimaa. Toinen vaihtoehto olisi jättää puuttuvat palat puuttuviksi, sillä sekin kertoo esineen historiasta. Yksi tärkeimmistä näkökulmista juuri näiden tuolien restauroinnissa on kuitenkin käytettävyys, ja tuoli on huomattavasti käytettävämpi ja kestävämpi kokonaisena. Korjauksien tulee kuitenkin olla nähtävissä, mutta ne eivät saa olla huomiota herättäviä: esineestä on nähtävä, mikä osa siitä on ”aitoa vanhaa esinettä” ja mikä osa myöhemmin lisättyä korjausta (Rivers & Umney 2003, 370).

6.1 Puhdistus

Irtolian poisto tehdään imurilla (Rivers & Umney 2003, 501). Istuinosan koristei’issä on paljon pölyä, jota ei saa muuten pois. Pöly on tärkeää poistaa, sillä se on hyvä ja houkutteleva kasvualusta mikro-organismeille, ja se imee itseensä kosteutta, joka voi johtaa homeen muodostumiseen (Emelyanova 2015, 15). Säännöllinen pölyn puhdistaminen pidentää huonekalujen ikää. (Rivers & Umney 2003, 501).

Varsinainen puhdistaminen tapahtuu saippuavesi–liuoksella ja trasselilla. Näin tuolin pinnasta saadaan irti rasva ja pinttyneempi lika, joka on hyvä irrottaa ennen uudelleen pinnoittamista. Mäntysuopa on hyvä vaihtoehto juuri näiden tuolien puhdistamiseen, sillä niissä on paljon rasvaista likaa, ja mäntysuopa

puhdistaa rasvaa tehokkaasti korkean pH-arvonsa ansiosta. Mäntysuopa ei myöskään vahingoita alkuperäistä lakkakerrosta. Mäntysuopa on puhdistajalekin miellyttävä vaihtoehto, sillä siitä ei haihdu ilmaan höyryjä. Mäntysuopaliuos puhdistetaan tuolin pinnasta vedellä.

Tarvittaessa joitakin pinttyneempiä tahroja (kuten maalitahroja) voi raaputtaa pois mekaanisesti kirurginveitsellä. Tämä toimenpide on kuitenkin lähinnä esteettistä ulkoasua korostava, ja siten toteutettava vain vähissä määrin ja tarpeen vaatiessa.

Vanhaa lakkakerrosta ei poisteta, eikä siten myöskään puupintaan syvemmälle iskostuneisiin tahroihin kosketa. Tahrat kertovat tuolien historiasta ja siitä, millaisissa oloissa niitä on säilytetty ja käytetty. Yritän myöskin olla poistamatta mahdollisimman vähän alkuperäistä materiaalia, johon vanha lakkakerroskin kuuluu.

6.2 Liitokset

Kaikki liitokset avataan, jotta irtonaiset palat saadaan liimattua kiinni. Naulat poistetaan mahdollisimman varovasti. Apuna voi käyttää vasaraa ja nupinaulanpoistajaa, jonka alla käytetään sikliä tai sopivaa puupalaa huonekalun naulaa ympäröivän osan suojana. Eräs toinen vaihtoehto olisi käyttää onttoa poranterää, jolla naulan saisi porattua irti (Rivers & Umney 2003, 456). Tähän tilanteeseen ensimmäinen menetelmä sopii kuitenkin ehkä paremmin.

Liimaus suoritetaan kalaliimalla. Kalaliima on vesiliukoinen liima, ja siten helposti poistettavissa. Kalaliimaa on myös helppo käyttää, sillä se on kylmäliima. Kalaliiman lujuus on oikeissa olosuhteissa todella hyvä (Kuikka 1978, 51), sillä liitos voi parhaimmillaan olla yhtä tukeva kuin perinteisten proteiiniliimojen (Rivers & Umney 2003, 443) joten liitosten pitäisi kestää käyttöä kiitettävästi. Ne eivät kuitenkaan kestä korkeita lämpötiloja tai suurta kosteutta (Rivers & Umney 2003, 443). Kaikki liitokset liimataan uudelleen kiinni. Liimausta varten tehdään puristuspaloja.

Jalkojen liitokset ovat löystyneet, joten niihin tarvitsee lisätä materiaalia. Yksi vaihtoehto olisi tehdä jalkaan halkeama ja kiilata halkeamaan pala (niin kuin aikaisemman restauroinnin yhteydessä on ilmeisesti menetelty joidenkin jalko-

jen suhteen). Eräs vaihtoehtoinen menetelmä on kiilata paloja jalan ympärille. Aion käyttää jälkimmäistä menetelmää, jotta alkuperäistä materiaalia ei tarvitse vahingoittaa. Käytän kiilaamiseen paksuhkoja viilun paloja, jotka leikkaan oikean levyisiksi.

Istuimen halkeamat tuottavat hieman enemmän hankaluuksia. Eettisestä näkökulmasta ajatellen niihin ei saisi juurikaan koskea. Käytännöllisestä ja esteettisestä näkökulmasta ne on kuitenkin saatava kuntoon. Lisäksi niihin kerääntyy helposti likaa, ja lika voi olla haitallista esineen kestävyyskannalta. Halkeamat ovat epätasaisia, eikä niihin voi noin vain lisätä välimateriaalia, kuten viilua, ilman että halkeaman reunat tasoitetaan. Tasoittaminen kuitenkin poistaa materiaalia, mikä on eettisesti väärin. Vähintäänkin materiaalia on poistettava niin vähän kuin suinkin on mahdollista. Pintojen tasoittaminen on kuitenkin hyvin tärkeää, jotta liimaliitos olisi kestävä (Rivers & Umney 2003, 440). Aion liimata halkeamiin tilkkeeksi oikean paksuisen viilun, ja tarvittaessa halkeamien reunat voi tasoittaa sahaamalla ne suoraksi.

Lopuksi istuimet ja jalat vahataan ja kiillotetaan nukkaamattomalla kankaanpallalla. Valitsin pintakäsittelymateriaaliksi vahan, sillä uskon sen sopivan parhaiten tuolien nykyiseen ilmeeseen.

6.3 Selkänojat

Tuoliin 4 tehdään uusi selkänoja muiden tuolien selkänojen pohjalta. Selkänoja tehdään samantyylliseksi kuin alkuperäiset selkänojat, ja siihen käytetään samaa materiaalia, mäntyä. Selkänoja tehdään alkuperäisten selkänojen tapaan 4 erillisestä palasta. Palat liimataan yhteen PVAc-liimalla. PVAc-liima on pitävää ja kuivuu nopeasti, joten se soveltuu hyvin näiden uudesta puusta tehtyjen palojen liimaamiseen. Se on myöskin helppokäyttöistä.

Selkänoja sahataan muotoonsa ja siihen tehdään koristekuviot taltalla. Koristekuviot maalataan ja patinoidaan. Lopuksi selkänoja pintakäsittellään shellakilla, jotta se saavuttaisi samankaltaisen kiiltävyyden kuin muut kolme selkänojaa. Selkänoja vahataan ja kiillotetaan.

Tuolien 1, 2 ja 3 selkänojen puuttuviin kohtiin tehdään männystä paikkapalat, jotka liimataan paikoilleen kalaliimalla. Paloihin kaiverretaan selkänojan kai-

verruksiin sopivat kuviot taltalla. Kaiverrukset korostemaalataan. Palat petsataan, lakataan shellakalla ja vahataan.

7 RESTAUROINTI RAPORTTI

7.1 Puhdistus

Puhdistus tehtiin restaurointisuunnitelman mukaisesti. Irtopöly puhdistettiin imurilla ja pehmeällä siveltimellä: istuinosan kolojen puhdistamiseen käytettiin imurin lisäksi pitkää sivellintä.

Kuva 17. Tuolin puhdistus strasselilla (Vesterinen 2016)

Pinttyneempi lika ja rasva puhdistettiin strasselilla ja mäntysuopa-vesiliuoksella (kuva 17). Mäntysuopa-vesiliuos puhdistettiin vedellä ja kuivattiin käsipaperilla.

Kuva 18. Lika kaiverruksissa poistettiin kirurginveitsellä (Vesterinen 2016)

Hankala, kuvioiden uurteisiin kiinnittynyt lika (kuva 18) poistettiin kirurginveitsellä raaputtamalla. Kirurginveitsellä poistettiin myös joitakin tuolien jalkojen lukuisista pienistä maalitahroista.

7.2 Istuimet ja jalat

Jotta tuolin liitokset saisi purettua, aluksi oli poistettava jalkoihin ja sarjoihin isketyt naulat. Apuvälineenä käytettiin nupinaulanpoistajaa, ruuvimeisseliä, sikliä, vasaraa ja käsipaperia. Ensin naulaa ympäröivää pintaa oli avattava hiukan ruuvimeisselillä, jotta nupinaulanpoistaja mahtui naulankannan ja puupinnan väliin (kuva 19, s.40), sillä naulat oli isketty pintaa syvemmälle. Nupinaulanpoistajan alle laitettiin sikli, jonka alla oli käsipaperia, jotta poistajalla kampeaminen ei olisi vahingoittanut puupintaa. Tarvittaessa (jos naula oli hyvin pitkä) naula irrotettiin loppuun vasaralla. Tällöinkin puupinnan suojana käytettiin sikliä, jonka alla oli käsipaperi. Nauloja oli paikoitellen kolmekin kappaletta jalkaa kohti, ja suurin osa niistä oli hyvin pitkiä. Naulojen koko vaihteli 35 mm – 70 mm, ja niitä oli tuoleissa yhteensä noin 100 grammaa.

Kuva 19. Naulan poisto (Vesterinen 2016)

Jotkut liitoksista olivat vielä todella tiukasti kiinni, toiset sai helposti avattua käsin. Jäykempien liitosten avaamiseen käytettiin apuna puristimia (kuva 20). Liimasaumoja koetettiin myös pehmittää vedellä. Jalkojen sarjoihin tehtiin puristuspaala, jonka avulla sarjat saatiin irrotettua istuinosasta. Erityisen tiukassa olivat kaikkien tuolien sarjat ja tuolin 2 selkänoja.

Kuva 20. Liitosten avaaminen puristimilla ja puristuspalalla (Vesterinen 2016)

Kun sarjat oli irrotettu, paljastui jalkojen liitoksista aikaisempia korjauksia, jotka oli todennäköisesti tehty edellisen restauroinnin yhteydessä. Tämä viittaisi siihen, että naulat ovat päätyneet tuoleihin vasta hyvän aikaa edellisen restauroinnin jälkeen (1930). Tuoleissa on selkeästi aikaisemman korjauksen yhteydessä ollut sama ongelma, eli tuolien jalkojen liimaukset ovat löystyneet. Kuten kuvassa 21 näkyy, on edellisen restauroinnin yhteydessä jalkaan lyöty puukiila, jotta se ei enää heiluisi. Toinen vaihtoehto, jota käytin itse tällä kertaa, on laittaa viilupaloja jalan pyöreään palan ympärille, ja kiilata se siten paikoilleen.

Kuva 21. Jalka oli liimattu jo kerran aikaisemmin samantapaisilla tekniikoilla (Vesterinen 2016)

Sarjojen poiston yhteydessä tuolin 4 sarjojen alta löytyi myös lyijykynällä tehty restaurointimerkintä: ”Kaluston korjaus, Metsäaho 1930 Jyväskylä 2/28 – 30” (kuva 22, s.42).

Kuva 22. Restaurointimerkintä tuolissa 4 (Vesterinen 2016)

Liitokset uudelleenliimattiin kalaliimalla. Liiman annettiin kuivua puristuksessa 12 tuntia. Puristuksen apuna käytettiin varta vasten tarkoitukseen tehtyjä puristusaloja (kuva 23). Sarjoihin laitettiin liimaa vain 75 mm selkänojan puolelle, jotta sarjoilla olisi tilaa liikkua eivätkä istuimet halkeaisi enää sen vuoksi.

Kuva 23. Selkänoja puristuksissa (Vesterinen 2016)

Istuinten halkeaman seinämät tasoitettiin sahaamalla ne suoriksi liitossahalla, jotta paikkaviilu liimautuisi kunnolla.

Kuva 24. Halkeaman viilupaikka (Vesterinen 2016)

Kuva 25. Valmis, petsattu paikkaus (Vesterinen 2016)

Tuolin 4 keskimmäinen halkeama sahattiin kokonaan auki, jotta se saataisiin liimattua kunnolla kokonaan kiinni. Auki sahattuihin halkeamiin laitettiin viilupaikat (kuva 24), jotka liimattiin kalaliimalla. Liiman annettiin kuivua noin 20 tuntia puristuksissa. Ylimääräinen viilu poistettiin taltalla. Viilupaikat petsattiin (kuva 25) vesipetsiseoksella. Istuimet ja jalat vahattiin. Vahan annettiin kuivua noin 30 minuuttia, jonka jälkeen istuimet ja jalat kiillotettiin villalapasella.

7.3 Uusi selkänoja

Uusi selkänoja tuoliin 4 tehtiin männystä. Selkänojaa varten tehtiin liimalevy. Levy tehtiin neljästä osasta, joiden mitat olivat leveydeltään 9 cm, 11 cm, 11 cm ja 9 cm. Palat liimattiin yhteen PVAc-liimalla. Lauta sahattiin vanne- ja lehtisahoilla muotoonsa (kuva 26, s.44). Reunojen epätasaisuudet tasoitettiin viilalla ja hiekkapaperilla (80).

Kuva 26. Muotoonsa sahattu selkänoja
(Vesterinen 2016)

Kuva 27. Valmiiksi kaiverrettu selkänoja
(Vesterinen 2016)

Selkänojaan mitattiin koristekuviot toisten selkänojen perusteella, ja ne hahmoteltiin selkänojaan lyijykynällä (HB 0,7). Lopuksi koristekuviot kaiverrettiin taltoilla (kuva 27).

Selkänoja petsattiin vesipetsillä (Herdinin aito petsi), joka oli sekoite värejä Nr 75 Vaalea Pähkinä, Nr 82 Antiikki Tammi ja Nr 72 Mahonginruskea.

Punaiset ja mustat korostevärit maalattiin vesiohenteisella akryylilakalla, johon sekoitettiin joko rautaoksidin punaista (punaiseen) tai oksidimustaa (mustaan).

Lopuksi selkänoja pintakäsiteltiin shellakalla. Shellakka puleerattiin selkänojan pintaan tullolla, jonka täytteenä oli strasselia ja päällysteenä puuvillakankaanpala. Selkänojan reunat lakattiin siveltimellä.

Kuva 28. Valmis selkänoja (Vesterinen 2016)

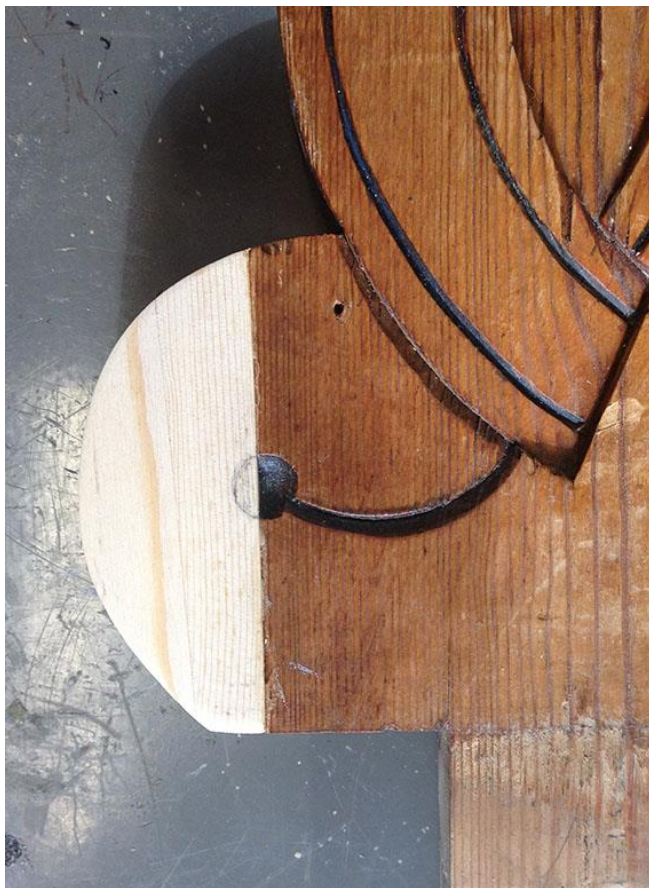
Viimesilaus tehtiin vahalla. Vaha levitettiin puuvillakankaan kaistaleella. Vahakerroksen annettiin kuivua noin 30 minuuttia, jonka jälkeen se kiillotettiin villalapasella. Kuvassa 28 on valmis selkänoja.

7.4 Paikkapalat

Tuolien 1, 2 ja 3 selkänojen paikkapalat tehtiin tuolin 4 selkänojan liimalevyn ylijäämäpaloista.

Selkänojiin 1 ja 2 pieni tarvittiin vain pieni kulmapala. Liimapinnat tasoitettiin ensin taltalla ja sitten hiomalla hiomapaperilla (80) ja paikkapala liimattiin pai-

kalleen kalaliimalla. Paikkapalat (kuva 29) olivat liimapuristuksessa noin 20 tuntia.

Kuva 29. Tuolin 1 selkänojan paikkapala (Vesterinen 2016)

Tuolin 2 selkänojan paloja kiinni pitelevät puutapit sahattiin poikki ja palat liimattiin uudelleen kiinni kalaliimalla ilman tappeja. Selkänoja oli liimauksessa puristuksessa noin 20 tuntia (kuva 23).

Tuolin 3 selkänojan vasemman siiven paikkapala sahattiin irti, jotta sen väliin saataisiin lisättyä kohta, joka puuttui selkänojasta. Selkänojaan 3 tarvittiin 3 paikkapalaa: toisen lohikäärmeen pää, sekä kaksi paikka palaa puuttuvaan kuvioon: yksi ylös ja toinen alas.

Kuva 30 Tuolin 1 valmis paikkapala (Vesterinen 2016)

Kaikki paikkapalat petsattiin vesipetsiseoksella ja niihin kaiverrettiin tarvittavat koristekuviot. Koristekuviot maalattiin korosteväreillä: vesiohenteiseen akryylilakkaan sekoitettiin joko rautaoksidin punaista (punaiseen) tai oksidimustaa (mustaan).

Kuva 31 Valmiit paikkapalat tuolin 3 selkänojassa (Vesterinen 2016)

Paikkapalat pintakäsiteltiin shellakalla puleeraamalla strasselitäytteisellä, puuvillakankaisella tullolla. Lopuksi paikkapalat pintakäsiteltiin myös vahalla joka levitettiin puuvillakankaan kaistaleella. Vahan annettiin kuivua noin 30 minuuttia, jonka jälkeen se kiillotettiin villalapasella. Valmiit paikkapalat näkyvät kuvissa 30 (s.48) ja 31 (s.48).

7.5 Materiaaliluettelo

Akryylilakka – Supercryl 30

Kalaliima – Ernst Petersson & co Göteborg Fisklim

Mäntysuopa – Henkel Norden Oy Havu Mäntysuopaliuos

PVAc-liima – Casco PVAc 3353 (D3)

Petsisekoite – Herdinin aito petsi, Nr 75 Vaalea Pähkinä, Nr 82 Antiikki Tammi ja Nr 72 Mahonginruskea

Vaha – Kymin Palokärki: Porvoo Kova Entisöintivaha

8 YHTEENVETO

Neljän tuolin restaurointi osoittautui pitkäksi prosessiksi, ja olen varma, että vähemmästäkin olisi saanut opinnäytetyön aikaiseksi. Olen kuitenkin tyytyväinen lopputulokseen, ja uskon asiakkaani olevan siihen sitäkin tyytyväisempi. Kuvassa 32 (s.49) näkyy valmiit tuolit.

Tutkiessani skandinaavista mytologiaa opin siitä paljon uusia asioita, etenkin pureutuessani alkuperäisteksteihin, eli käännettyyn Eddaan. Tietämykseni skandinaavisesta mytologiasta on aikaisemmin ollut melko keskinkertaista. Olin tietenkin katsonut joitakin aihetta käsitteleviä dokumentteja ja lukenut aiheeseen liittyvää fantasiakirjallisuutta, mutta fiktiivinen kirjallisuus ei ole kovin hyvä tiedonlähde. Tutkielmaa tehdessäni kävin läpi sekä mytologian alkuperäistekstejä, että kolmen eri ihmisen tulkintoja niistä. Tulkinnat erosivat toisistaan hieman, mutteivat merkittävästi. Skandinaaviseen mytologiaan syventy-

minen vain lisäsi kiinnostustani aiheen tutkimiseen, ja toivon pystyväni työskentelemään mytologiaan liittyvien projektien parissa jatkossakin.

Kuva 32 Valmis tuoliryhmä (Vesterinen 2016)

Katolisena on ehkä hämmentävää, että opin uusia asioita myös omasta uskonnostani, mutta kristinuskon mytologia ei ole läheskään yhtä helppo tutkimuskohde kuin viikingit. Sille ei tunnu olevan selkeää mytologista kokoelmaa, eivätkä tarinat ole tuttuja kaikille uskovaisille. Entisenä partiolaisena Pyhän Yrjön tarina oli itselleni hyvinkin tunnettu tarina, mutten ollut koskaan aikaisemmin kuullut Leviathanista.

Viikingeistä minulla on aina ollut hyvin selkeä mielikuva, sillä vaikka heistä ensimmäisenä saattaakin nousta mieleen ryöstöretket, heidän kunnioitettava kulttuurinsa nousee ainakin minulle mieleen todella hyvänä kakkosena. Tälläkin alueella oli kuitenkin paljon uuttakin tietoa löydettävänä. Oli hyvin mielenkiintoista lukea viikinkikuvan synnystä. Viikingeistä oli todella helppo löytää monenlaista tietoa, josta hyvinkin suuri osa keskittyi juuri heidän mytologiaansa, maailmankatsomukseensa tai ornamentiikkaansa. Ehkä vaikeinta tässä osiossa oli tarvittavan informaation löytäminen ja tarpeettoman pois karsiminen kaiken saatavilla olevan informaation seasta. Onnistuin siinä kuitenkin mielestäni melko hyvin, ja olen tyytyväinen tutkielmaani kokonaisuutena: en jättäisi mitään pois.

Itse tuolin historian selvittämisessä oli sekä helpot että vaikeat osansa: siltä ajalta, kun tuoli oli ollut Raili Perkan suvun omistuksessa, on hyvät dokumentit ja historia on todella hyvin selvillä, mutta ajalta ennen sitä en saanut selville mitään varmaa. Yritin etsiä jotakin tietoa tuolien pohjassa olevien paperien pohjalta, mutta en löytänyt minkäänlaisia johtolankoja siihen, mistä tuolit olisivat voineet olla peräisin. Todennäköisesti paperit olivat merkkejä joko huuto-kaupasta tai rahdista. Tuoleilla voi kuitenkin olettaa olevan jonkinlaisia ruotsalaisia yhteyksiä Sundsvallin samanlaisten tuolien perusteella. Olisin kuitenkin toivonut löytäväni hieman enemmän tietoa niiden menneisyydestä.

Kaikkein eniten opin ehkä asiakaskontaktista. Koko asiakaslähtökohta työhöni oli aika erityislaatuinen – asiakkaani oli Raili Perkka, mutta tuolit olivat hänen poikansa Antti Perkan omistuksessa, joten minulla oli oikeastaan kaksi asiakasta – ja siten tietenkin myös kaksi itsenäistä asiakasnäkökulmaa. Lisäksi vaikeuksia tuottivat aikataulumuutokset.

Restauroinnin arvoa ei ymmärretä eikä sitä monesti koeta tarpeelliseksi, vaikka huonekalut sitä kaipaisivatkin. Se, että restaurointi parantaisi huonekalun kuntoa, elinikää ja käytettävyyttä, ei välttämättä saa paljoakaan painoarvoa, jos esine on yhä ”ehjä” ja ”toimiva”, etenkin kun restaurointi automaattisesti vähentää esineen rahallista arvoa. Toivon kuitenkin, että käyttöhuonekalujen restaurointitarve ymmärrettäisiin, eikä niitä yritettäisi niin hanakasti ”tuunata” ja korjata kotikonstein.

Tuolien palauttamisen yhteydessä annan asiakkaalleni kirjallisen ohjeistuksen tuolien jatkohoidosta ja kunnossapidosta. Ohjeistuksessa korostan sitä, että huonekalut ovat sisäkäyttöön, sillä esimerkiksi kalaliima ei siedä kosteutta kovin hyvin. Huomautan myös, miten naulojen käyttö huonekalujen korjaamisessa on erittäin huono päätös, sillä se rikkoo huonekalua. Lisäksi tuon esille pölyn poiston tärkeyden. Toivon että näitä ohjeita noudatetaan, sillä ne lisäävät tuolien käyttöikää.

Olen todella tyytyväinen uuteen selkänojaan ja tekemiini puupaikkoihin, joiden kanssa minulla oli välillä ongelmia. Etenkin tuolin 3 selkänoja tuotti hankaluuksia, sillä siinä oli niin monta paikkakohtaa hyvin lähellä toisiaan: kun yhtä palaa hioi vähän, se vaikutti myös toisen palan istuvuuteen. Olen kuitenkin tyytyväinen lopputulokseen, ja etenkin paikkapalojen väriin, jota minun piti etsiä pitkään sekoittamalla erivärisiä petsejä. Minulla oli myös vaikeuksia naulojen poistamisessa, sillä jotkut niistä oli naulattu todella hyvin paikalleen ja tiesin, että huonekaluihin tulee poistamisesta ikäviä jälkiä. Toimenpide oli kuitenkin tarpeellinen. Ainut hiukan harmittamaan jäänyt asia oli se, että ryhmän viides tuoli jäi nyt kokonaan restauroimatta. Sen jalat oli nimittäin myöskin naulattu kiinni ja sekin olisi ehdottomasti kaivannut liitosten avaamista ja uudelleen liimaamista. Lisäksi kaikissa muissa tuoleissa on nyt suojaava pintakäsittely, joten viides tuoli saattaa poiketa hieman muiden tuolien yleisilmeestä.

Uskon opinnäytetyöni olevan mielenkiintoista ja informatiivista luettavaa. Olen tyytyväinen siihen kokonaisuutena. En pysynyt täysin suunnittelemani aikataulussa, mutta olin onneksi osannut varata aikatauluuni tarpeeksi aikaa yllättäville käänteille, ja sain työn valmiiksi hyvissä ajoin ennen palautusta. Toivon saavani tästä lisää itsetuntoa ja varmuutta, jotta voin työstää seuraava projektiani itsenäisemmin.

LÄHTEET

- Anderson, R.B. (trasl.) 1880. The Younger Edda. Original text by Snorri Sturluson. Chicago: S.C. Griggs and company. Saatavissa: <https://archive.org/details/youngerredaalsoc00snoruoft> [viitattu 18.3.2016]
- Appelbaum, B. 2007. Conservation Treatment Methodology. London: Butterworth-Heinemann.
- Van Berkomp, B.U. 1985. Ancient Scandinavian designs. Gilsum: Stemmer House Publishers.
- Brodeur, A.G. (trasl.) 1916. The Prose Edda. Of Snorri Sturluson. Saatavissa: <http://www.wisdomlib.org/scandinavia/book/the-prose-edda/d/doc4917.html#page-212> tai <https://archive.org/details/proseedda01brodgoog> [viitattu 18.3.2016]
- Cort, J. 2005. Who were the Vikings? Saatavissa: <http://www.pbs.org/wgbh/nova/ancient/who-were-vikings.html> [viitattu 12.4.2016]
- Davidson, H.R.E. 1969. Scandinavian mythology. London: The Hamlyn Publishing Group Limited.
- Emelyanova, I. 2015. Lika vai Patina? Puhdistustoimenpiteet restauroinnissa ja konservoinnissa. Opinnäytetyö. Kouvola: Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu.
- Grant, J. 1995. An introduction to Viking Mythology. London: Grange books.
- Heinonen, J. & Vuoristo, O. 1984. Antiikkikirja. Helsinki: Tammi.
- Honegger, T. 2009. A good dragon is hard to find or, from dragonistas to draco. Teoksessa ALPH : Arbeiten zur Literarischen Phantastik, Volume 5 : Good Dragons are Rare : An Inquiry into Literary Dragons East and West toim. Chen, F. & Honegger, T. Frankfurt am Main: Peter Lang AG. 27–59.
- Hoxell, P. Sähköpostitiedoksianto 12.2.2016. Sundsvall: Sundsvalls museum.
- Hultkrantz, Å. 1991. Vem är vem I nordisk mythologi. Gestalter och äventyr I Eddans gudavärld. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Kershaw, J. 2010. The Finds Research Group AD700–1700. Datasheet 42. Viking-Age Scandinavian art styles and their appearance in the British Isles Part 1: Early Viking-Age art styles.
- Kuikka, K. 1978. Puualan perusoppi 4. Liimaus. Helsinki: Otava.
- Kurkela, A-K. 2015. Saturnuksesta Plaanon. Näkökulmia Yrjö Kukkapuron tuolien konservointiin. Opinnäytetyö. Vaasa: Metropolia Ammattikorkeakoulu.
- Lindow, J. 2002. Norse Mythology. A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs. Santa Barbara: Oxford University Press.
- Luhtala J. Sähköpostitiedoksianto 28.1.2016. Helsinki: Design museo.

National Geographic Suomi. 2015. Saatavissa: <http://natgeo.fi/kansat-ja-kulttuurit/historia/viikinki/viikingit-oliko-viikingeilla-sarvikyparat> [viitattu 12.4.2016]

Oddy, A. 1999. Does reversibility exist in conservation? Teoksessa British museum occasional paper number 135. Reversibility – Does it exist? toim. Oddy, A. & Carrol, S. 1–5.

Perkka, R. Sähköpostitiedoksianto 12.3.2016. Kouvola.

Putzi, S. 2009. A to Z World Superstitions and Folklore. 175 Countries. Spirit Worship, Curses, Mystical Characters, Folk Tales, Burial and the Dead, Animals, Food, Marriage, Good Luck, Bad Luck, Totems and Amulets and Ancestor Spirits. Petaluma: World Trade Press. 299–300.

Rivers, S. & Umney, N. 2003. Conservation of furniture. New York: Butterworth-Heinemann.

Shuker, K. 1995. Dragons. A Natural History. London: Aurum Press Ltd.

Wawn, A. 2011. The Viking Revival. Saatavissa: http://www.bbc.co.uk/history/ancient/vikings/revival_01.shtml [viitattu 12.4.2016]

Wilson, E. 1994/2001. 8000 years of ornament. An illustrated book of motifs. London: The British Museum Press.

Orientoivat lähteet:

Cumming, E. & Kaplan, W. 1991. The Arts and Crafts Movement. London: Thames and Hudson Ltd.

Kershaw, J. 2010. The Finds Research Group AD700–1700. Datasheet 43. Viking-Age Scandinavian art styles and their appearance in the British Isles Part 2: Late Viking-Age art styles.

O'Donoghue, H. 2007. From Asgard to Valhalla. I.B. Tauris.

Sumari, A. 2007. Odinin ratsu. Skandinaaviset jumaltarut. Helsinki: Like.

KUVALUETTELO

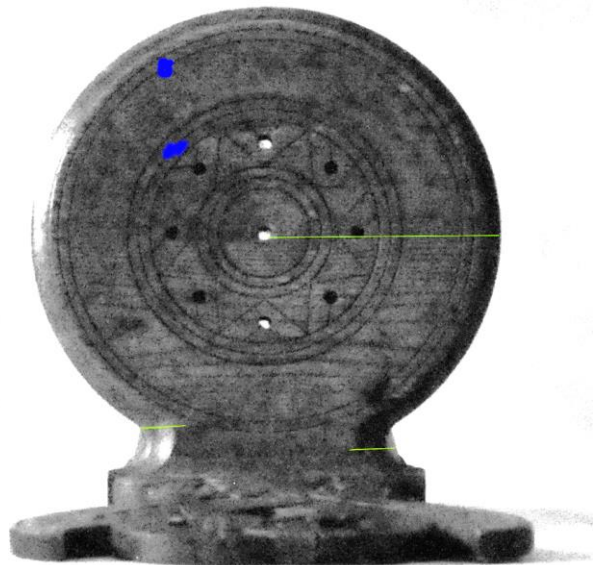
Kansilehden kuva: Van Berkom, B. U. 1985. Ancient Scandinavian Designs. Gilsum: Stemmer House Publishers. 11.

- Kuva 1. Kaikki 4 restauroitavaa tuolia. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 2. Huonekaluryhmään kuuluvan penkin pääty. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 3. Sundsvallin museon kokoelman samantyylinen tuoli. Digitalt museum. Saatavissa: https://digitaltmuseum.se/011024613901?page=32&rows=72&type_filter=Thing&query=stol&pos=2269 [viitattu 10.3.2016]
- Kuva 4. Design museon viikinkihenkiset tuolit. Luhtala J. Sähköposti-tiedoksianto 28.1.2016. Helsinki: Design museo.
- Kuva 5. Mammen-tyylinen ornamentti. Van Berkom, B.U. 1985. Ancient Scandinavian designs. Gilsum: Stemmer House Publishers. 27.
- Kuva 6. Viikinkilaivan keulakuva. Davidson, H.R.E. 1969. Scandinavian mythology. London: The Hamlyn Publishing Group Limited. 102.
- Kuva 7. Auringon kiekko vaunuissaan. Larsen, L. Köpenhamen: National Museum of Denmark. Saatavissa: <http://samlinger.natmus.dk/DO/733> [viitattu 13.4.2016]
- Kuva 8. Lohikäärmeen evoluutio, erilaisia lohikäärmeitä. Honegger, T. 2009. A good dragon is hard to find or, from dragonistas to draco. Teoksessa ALPH : Arbeiten zur Literarischen Phantastik, Volume 5 : Good Dragons are Rare : An Inquiry into Literary Dragons East and West toim. Chen, F. & Honegger, T. 29.
- Kuva 9. Kaiverrus 1100-luvun kirkossa Norjan Hylestadissa kuvaa Sigurdin tarua. Grant, J. 1995. An introduction to Viking Mythology. London: Grange books. 95.
- Kuva 10. Henry Fuselin maalaus ”Thor Hymirin veneessä taistelemassa Midgardin käärmeen kanssa”. Shuker, K. 1995. Dragons. A Natural History. London: Aurum Press Ltd. 21.
- Kuva 11. Vanhojen norjalaisten kirkkojen katot saattavat olla lohikäärmeen päin koristellut. Tämä kirkko on 1100-vuosisadalta Norjan Borgundista. Davidson, H.R.E. 1969. Scandinavian mythology. The Hamlyn Publishing Group. 119.
- Kuva 12. Tuolin pinta UV-valossa. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 13. Tuolin 1 yksityiskohta. Vesterinen, A. 2016.

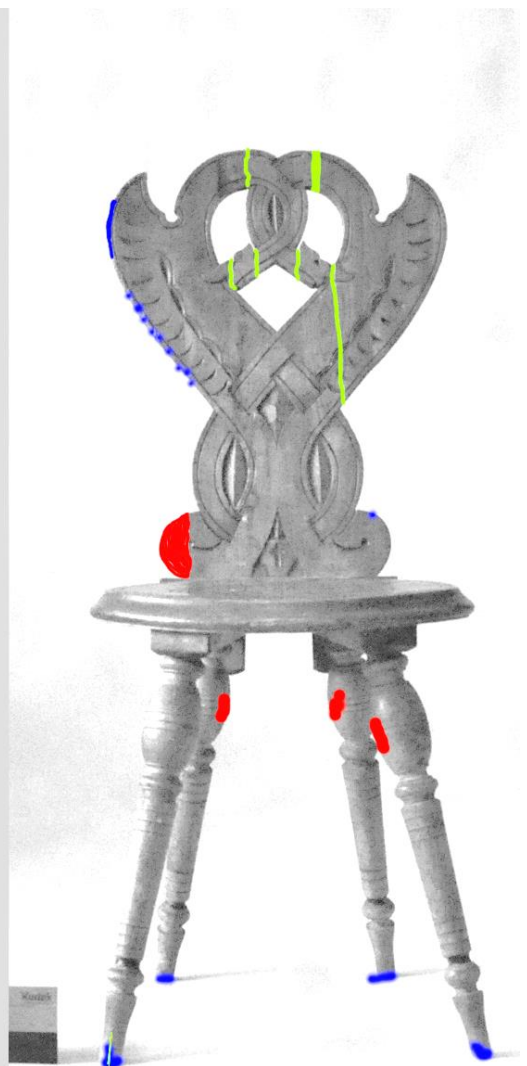
- Kuva 14. Tuolin 2 selkänojan irtonainen pala oli naulattu kiinni selkänojaan. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 15. Kuviosta puuttuu noin 10 mm, ja se on yritetty peittää edellisen korjauksen yhteydessä. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 16. Puhdistuksen asteet. Wheatcroft et al. vol 2 1992, 15. Tulkittu Emelyanova, I. 2015 Lika vai Patina? Puhdistustoimenpiteet restauroinnissa ja konservoinnissa. KyAMK. 18, mukaan.
- Kuva 17. Tuolin puhdistus strasselilla. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 18. Lika kaiverruksissa poistettiin kirurginveitsellä. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 19. Naulan poisto. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 20. Liitosten avaaminen puristimilla ja puristuspalalla. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 21. Jalka oli liimattu jo kerran aikaisemmin samantapaisilla tekniikoilla. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 22. Restaurointimerkintä tuolissa 4. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 23. Selkänoja puristuksissa. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 24. Halkeaman viilupaiikka. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 25. Valmis, petsattu paikkaus. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 26. Muotoonsa sahattu selkänoja. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 27. Valmiiksi kaiverrettu selkänoja. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 28. Valmis selkänoja. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 29. Tuolin 1 selkänojan paikkapala. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 30. Tuolin 1 valmis paikkapala. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 31. Valmiit paikkapalat tuolin 3 selkänojassa. Vesterinen, A. 2016.
- Kuva 32. Valmis tuoliryhmä. Vesterinen, A. 2016.

Tuolin 1 vauriokartoituskuvat

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

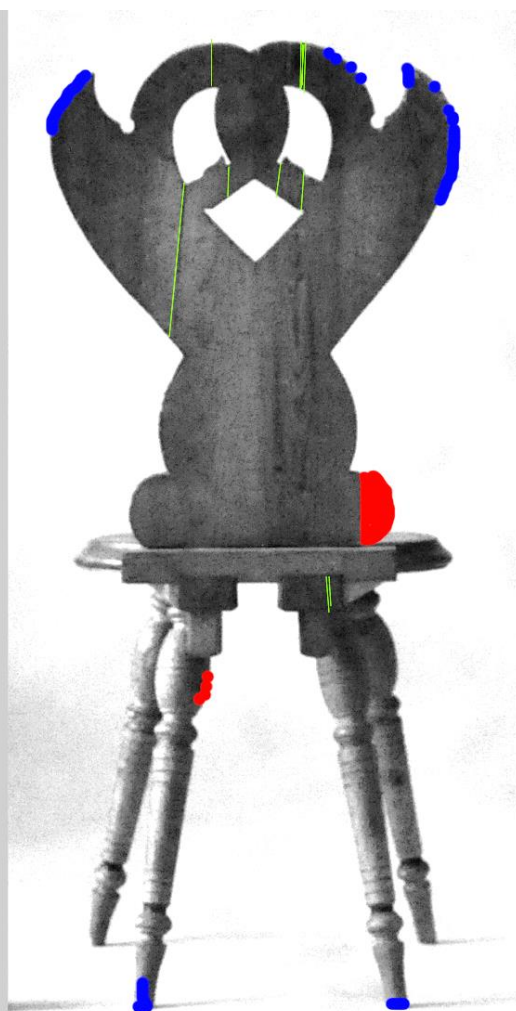
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

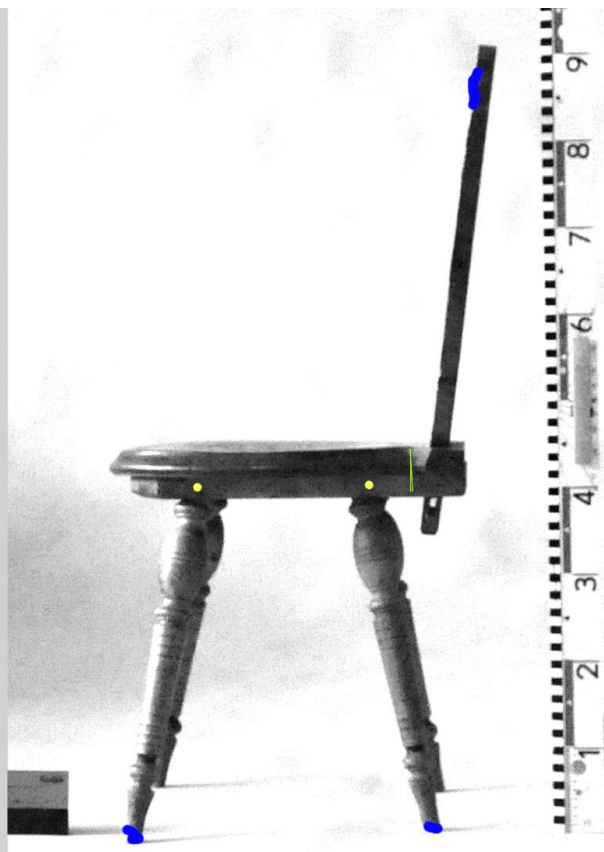
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

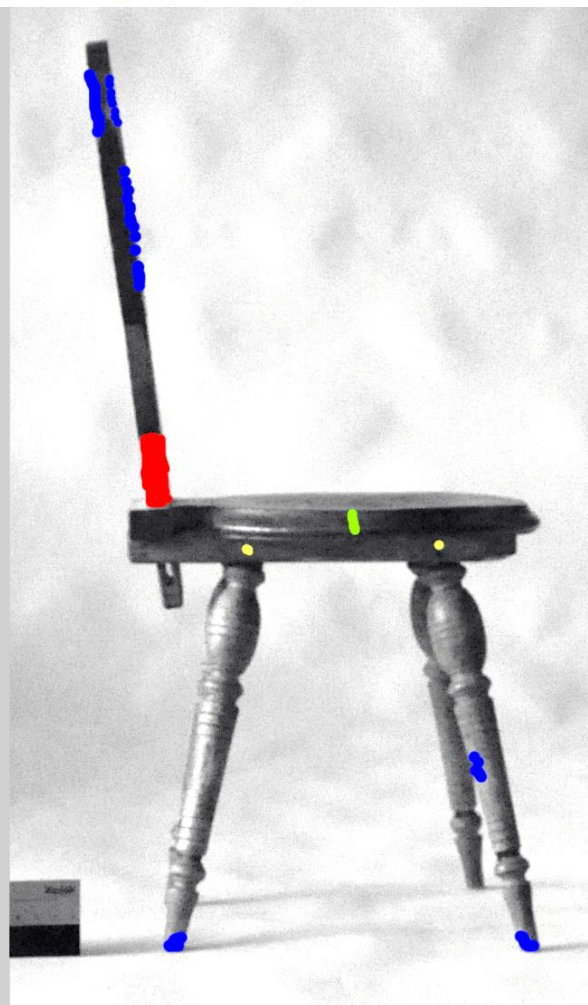
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma
- naula

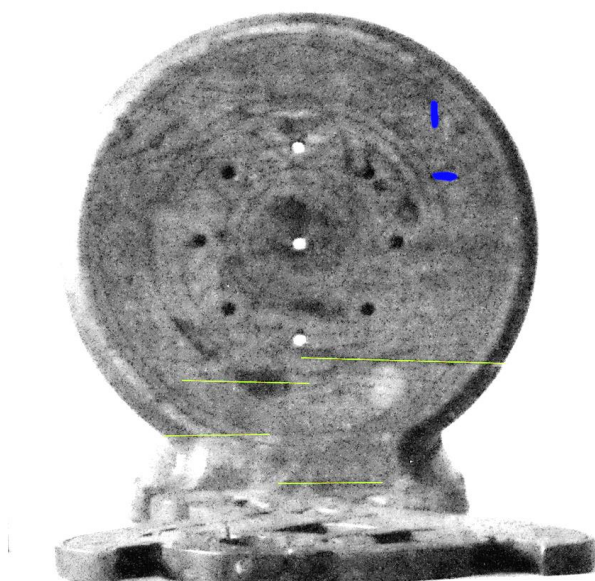

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma
- naula

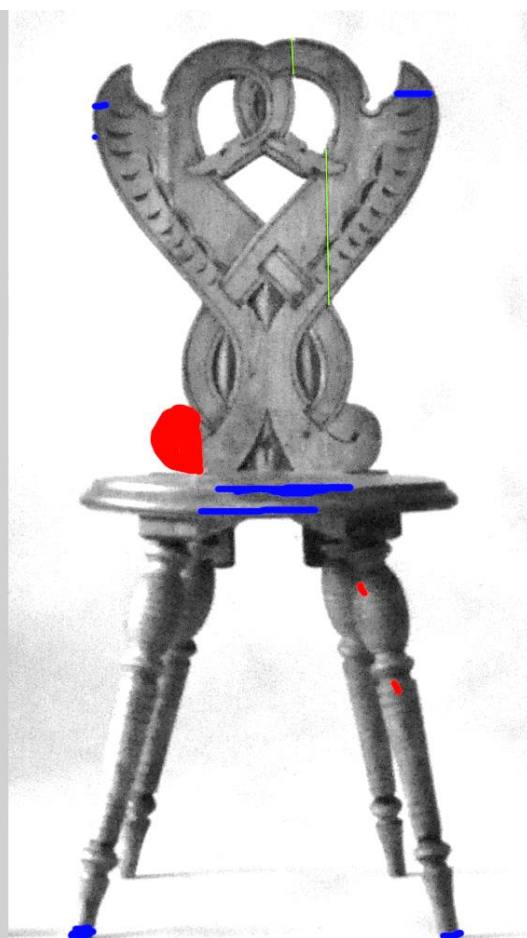

Tuolin 2 vauriokartoituskuvat

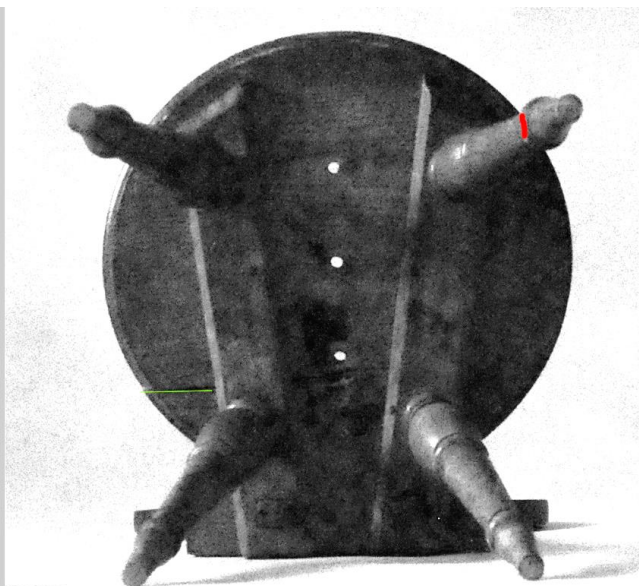
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

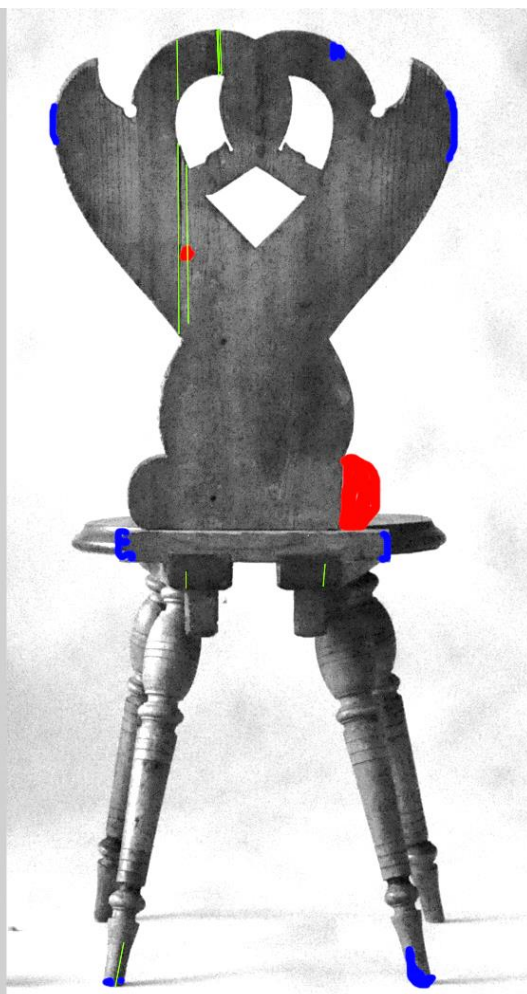
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

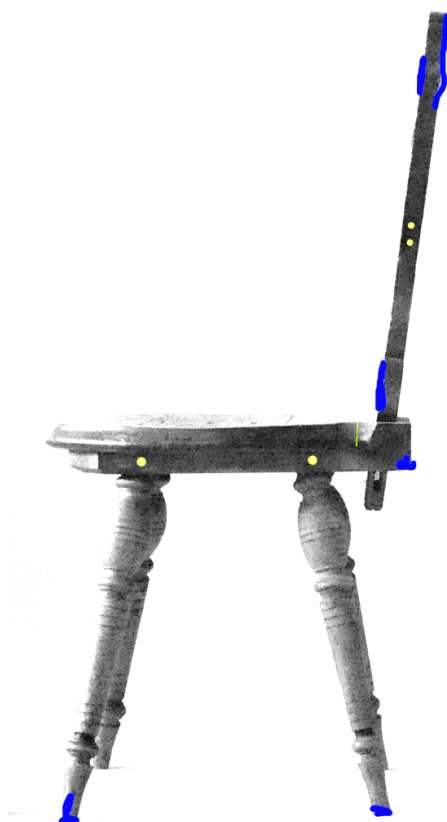
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

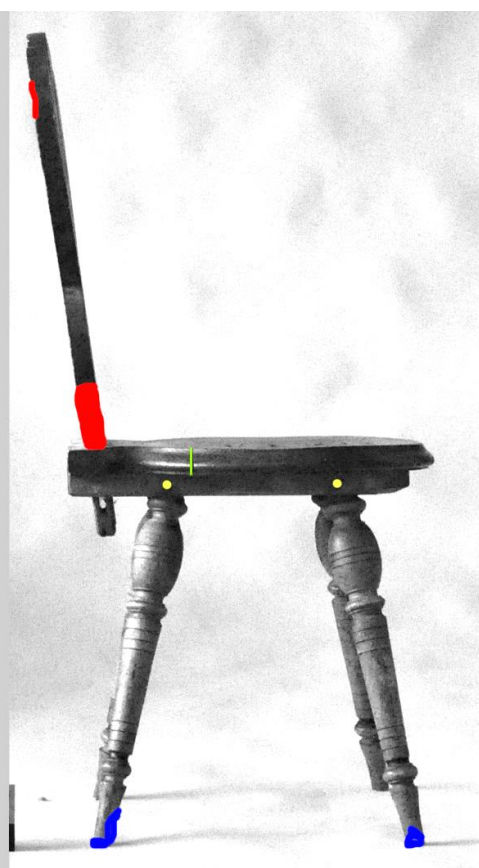
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma
- naula

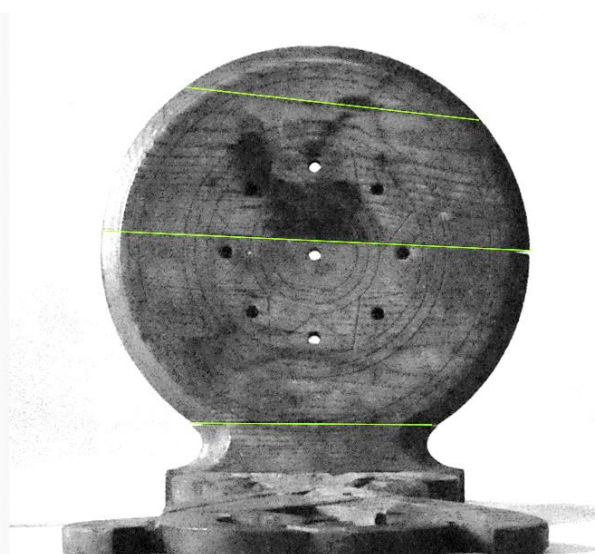

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma
- naula

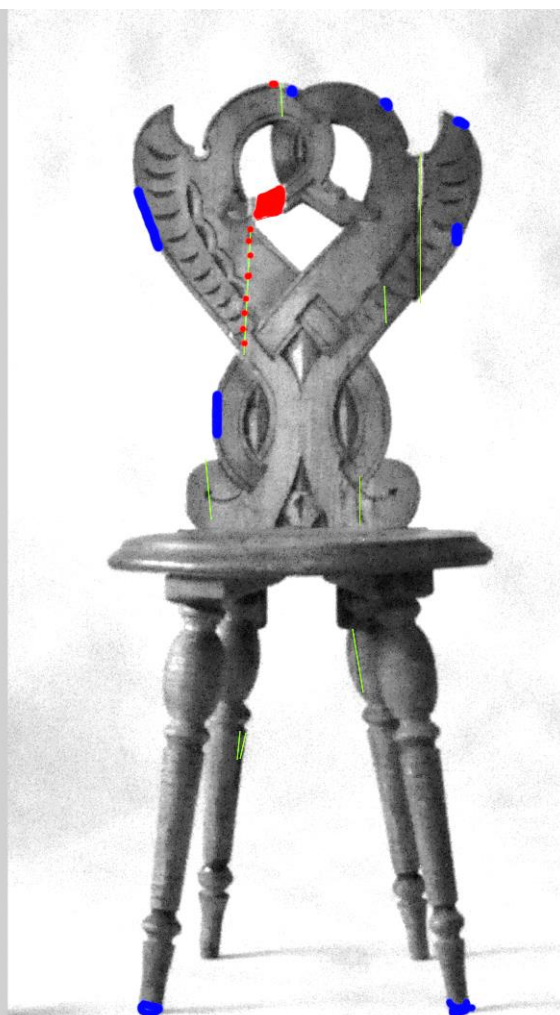

Tuolin 3 vauriokartoituskuvat

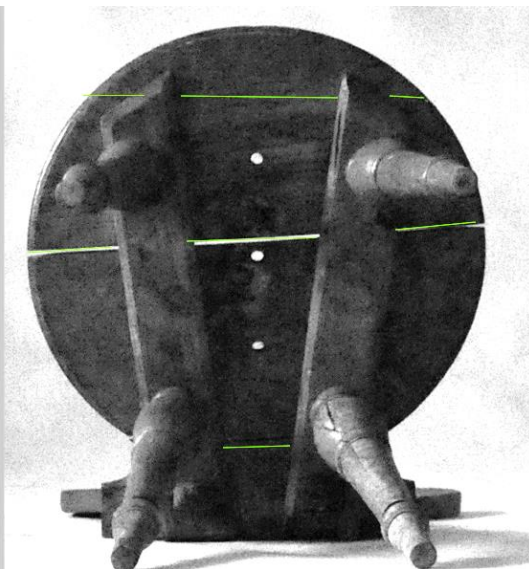
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

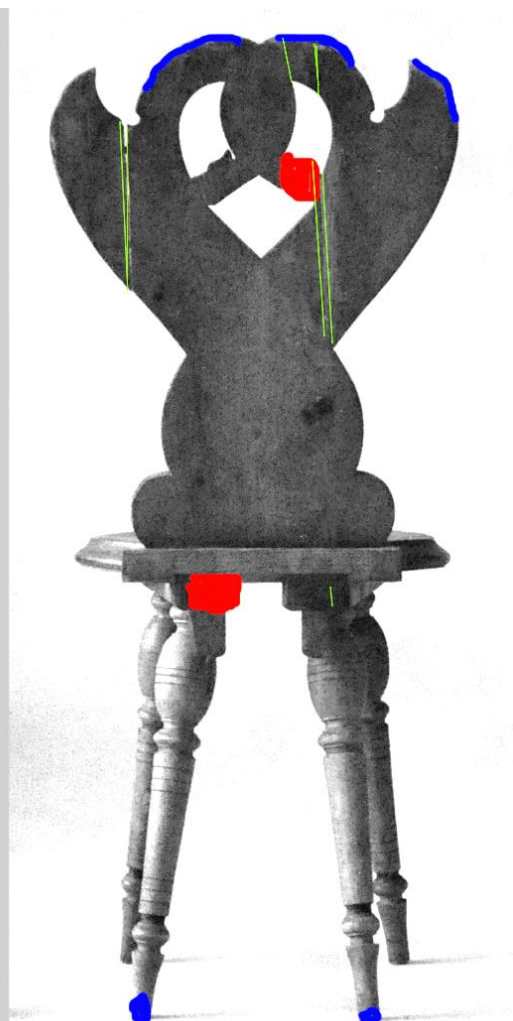
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

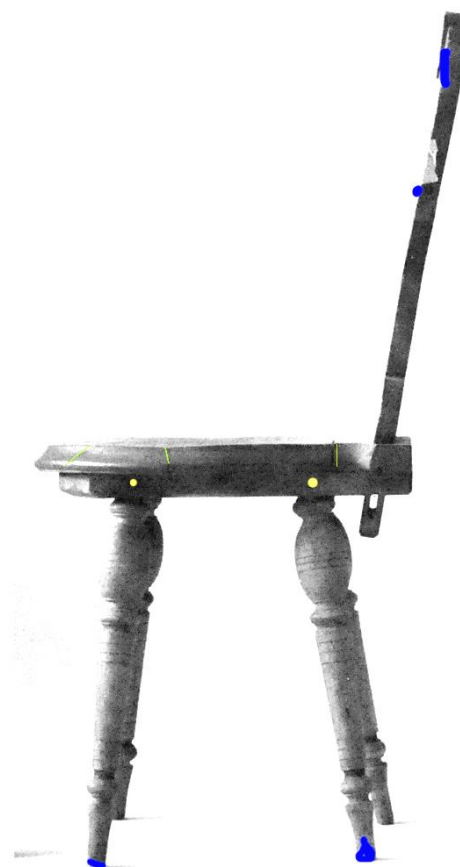
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

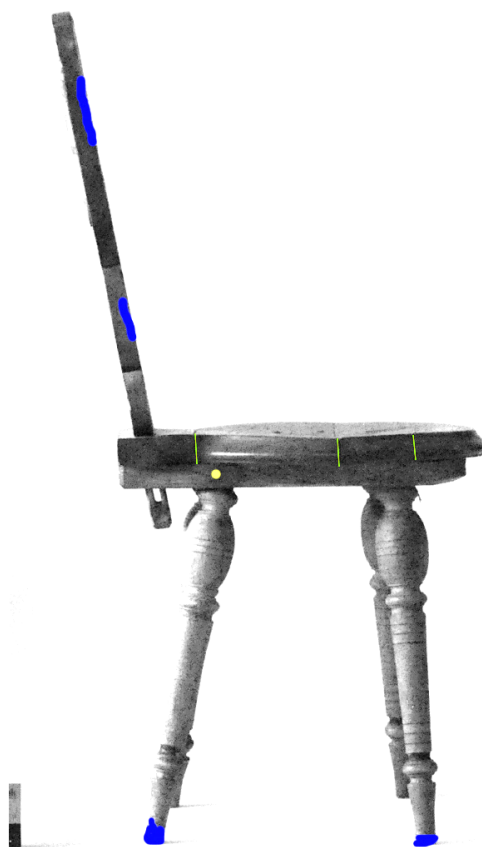
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma
- naula

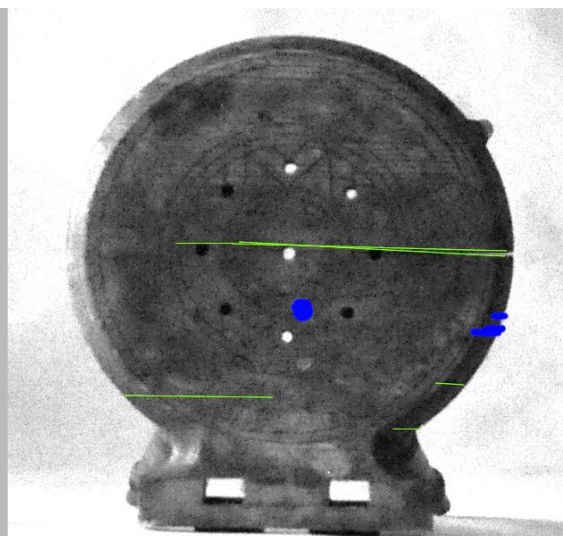

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma
- naula

Tuolin 4 vauriokartoituskuvat

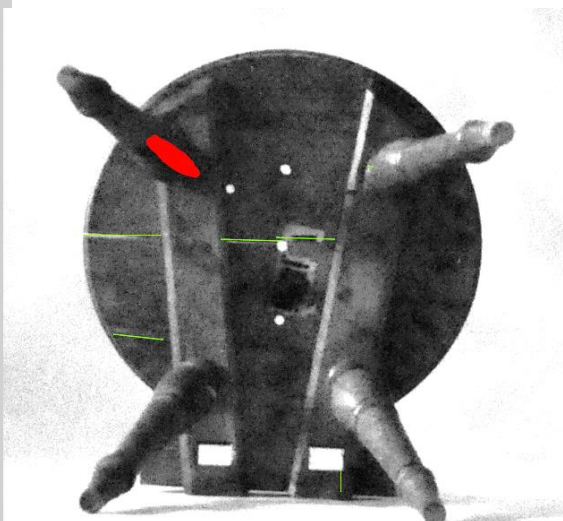
- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

- puuttuva pala
- halkeama
- kuluma

 puuttuva pala

 halkeama

 kuluma

 puuttuva pala

 halkeama

 kuluma

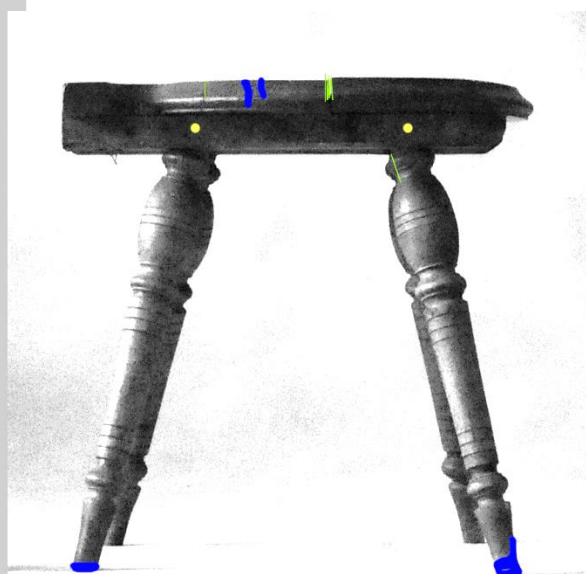
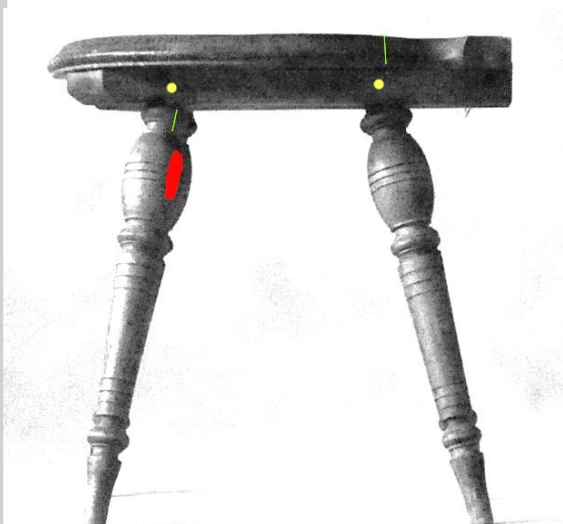
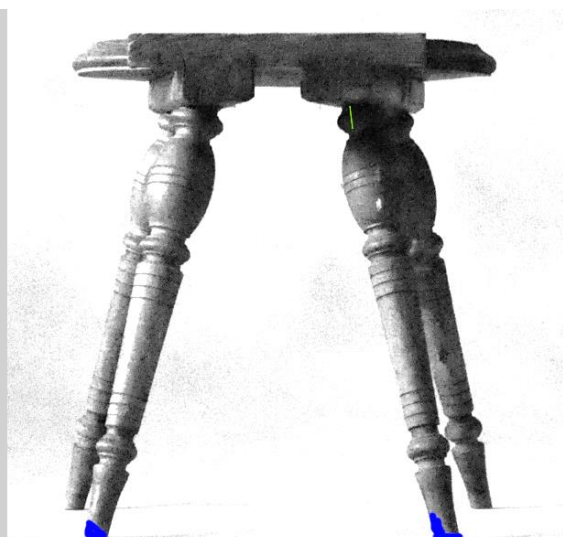
 naula

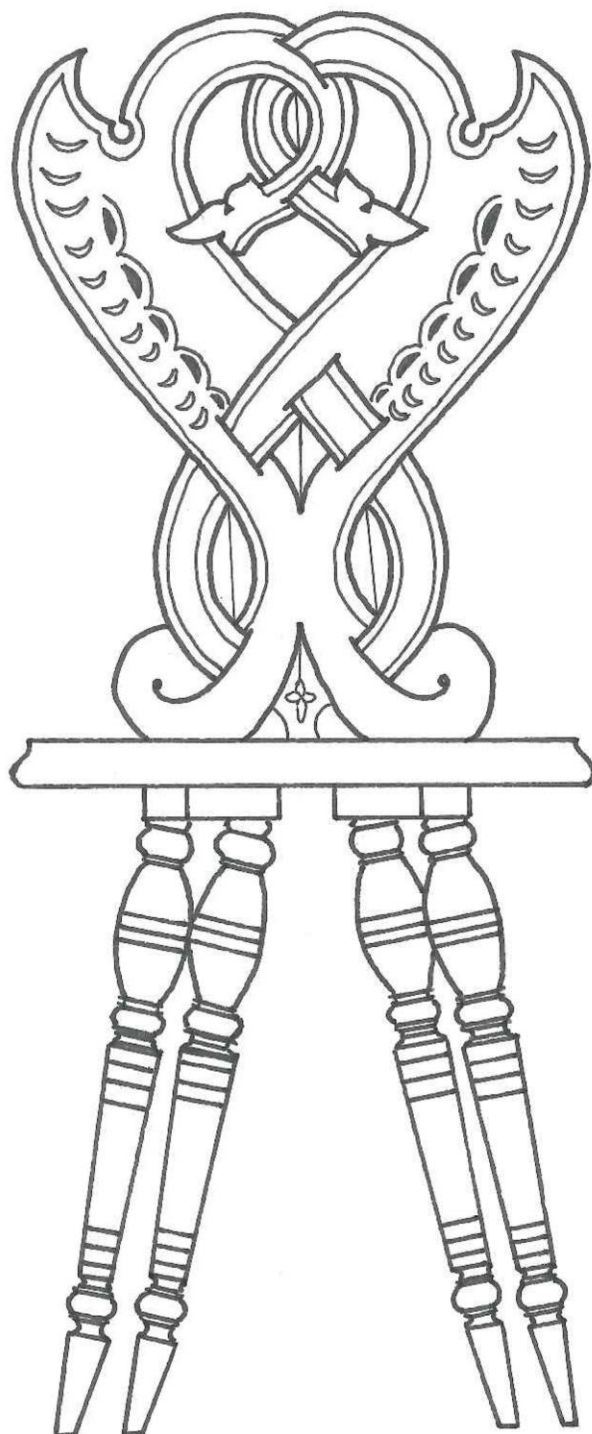
 puuttuva pala

 halkeama

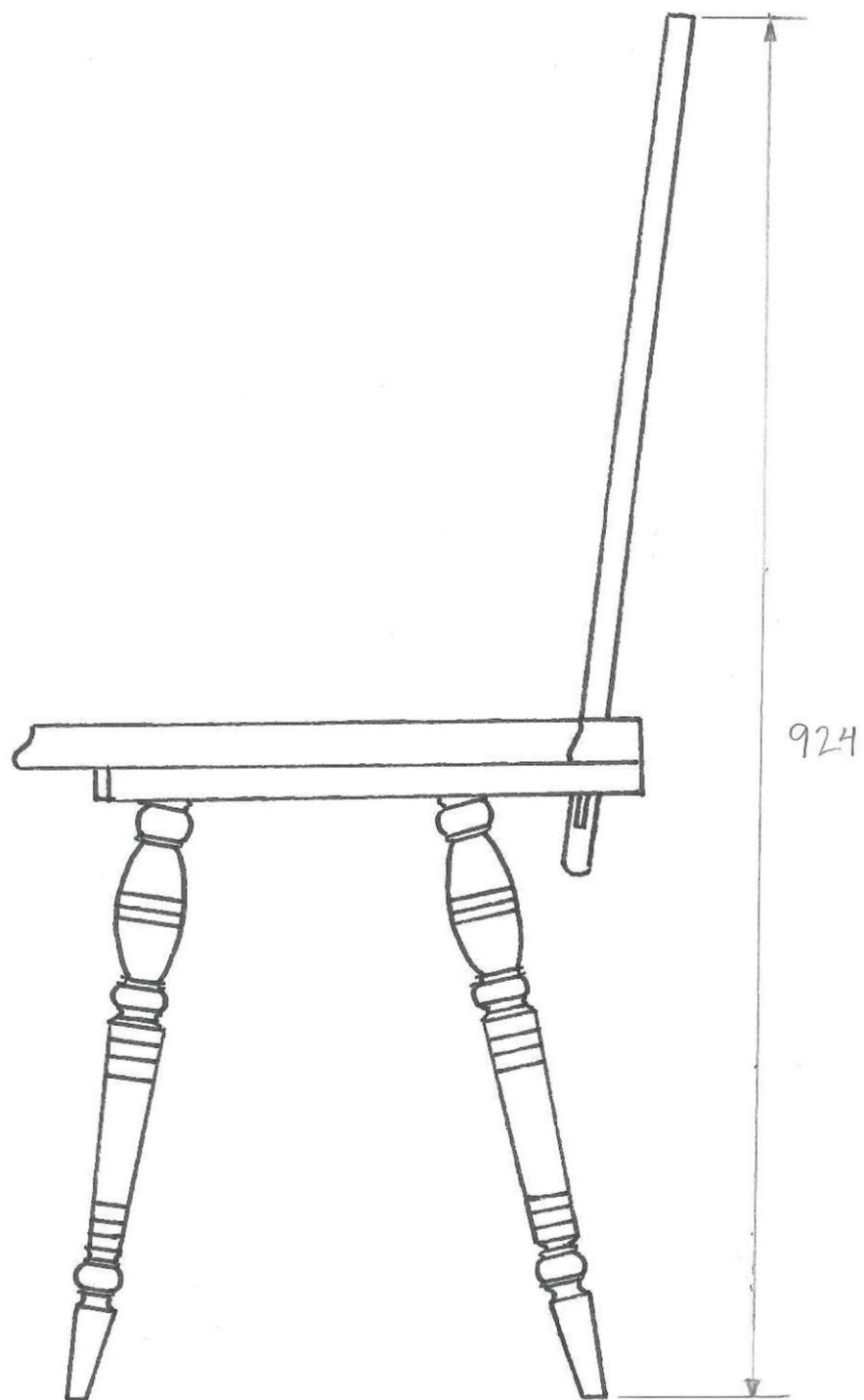
 kuluma

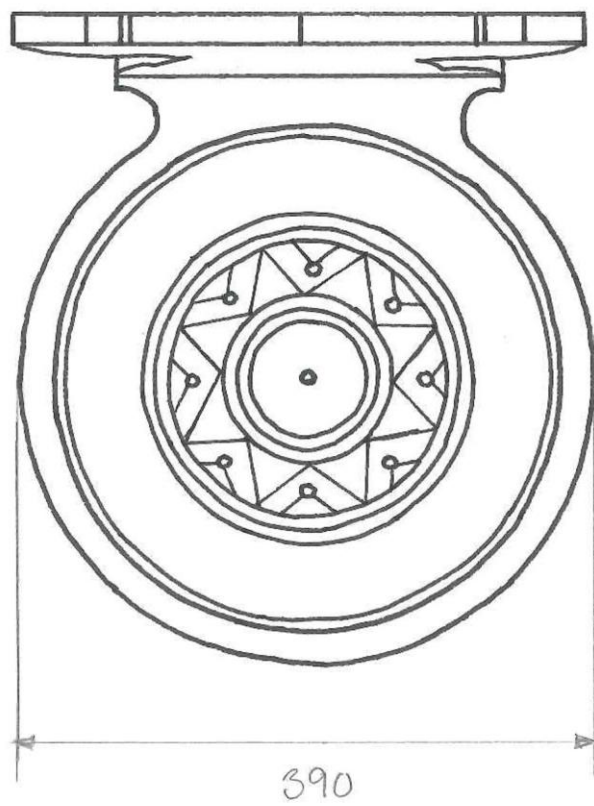
 naula

Liite 5/2

Thermo Fisher Scientific
2 Raddliff Road
Tewksbury, MA 01876 USA

Certificate of Verification

XL3t-89184

Reading No 313
Mode Mining
Time 2016-02-01 15:13
Duration 362.89
Units %
Sigma Value 2
Sequence Final
Flags 3mm
SAMPLE PUNAINENKOROSTEVARIPUHDISTETTU
LOCATION
INSPECTOR
MISC
NOTE
User Login User

	%	±	Error
Ba	0.141	±	0.005
Sb	0	:	N/A
Sn	0	:	N/A
Cd	0	:	N/A
Pd	0	:	N/A
Ag	0	:	N/A
Bal	89.623	±	0.054
Mo	0	:	N/A
Nb	0	:	N/A
Zr	0	:	N/A
Sr	0.012	±	0.001
Rb	0	:	N/A
Bi	0	:	N/A
As	0.325	±	0.008
Se	0	:	N/A
Au	0	:	N/A
Pb	1.601	±	0.011
W	0.026	±	0.006
Zn	0.030	±	0.001
Cu	0	:	N/A
Ni	0	:	N/A
Co	0	:	N/A
Fe	0.046	±	0.005
Mn	0.024	±	0.006
Cr	0.005	±	0.002
V	0	:	N/A
Ti	0	:	N/A
Ca	0.594	±	0.019
K	0.094	±	0.009
Al	0.296	±	0.029
P	0.203	±	0.014
Si	2.077	±	0.038
Cl	0.213	±	0.004
S	4.688	±	0.034
Mg	0	:	N/A

Supervised By: _____

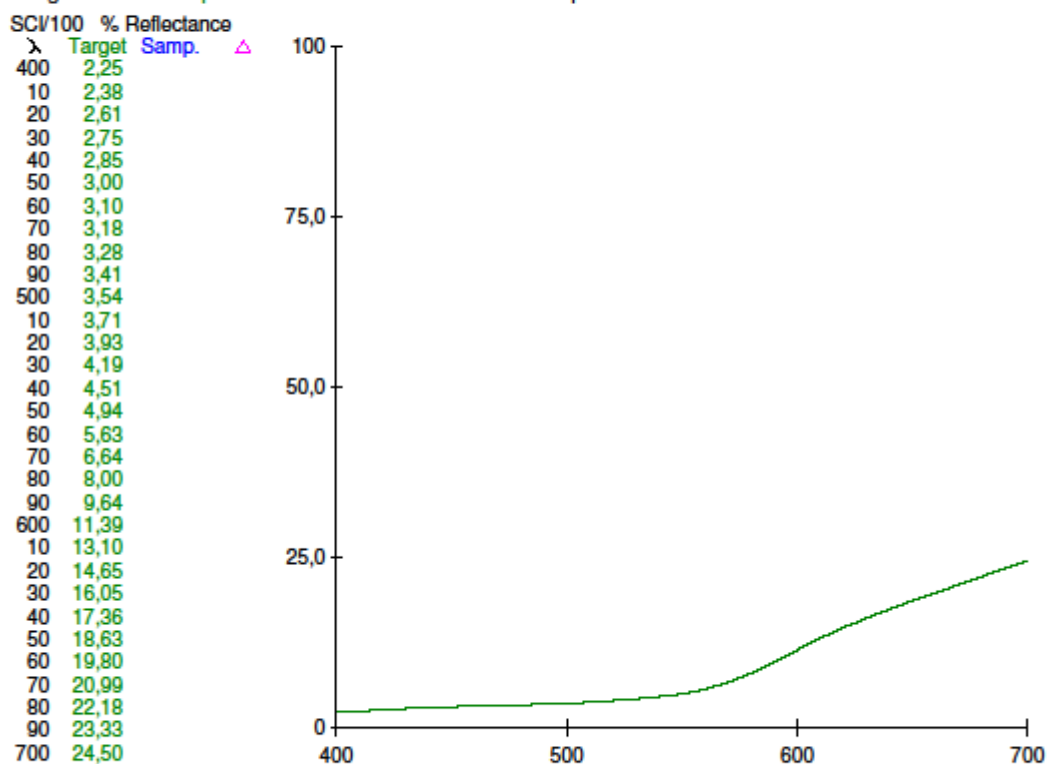
Minolta Co., Ltd.
Osaka, Japan

Printed: 11.2.2016
Measured On: CM-2600d CRBIS5

FILENAME: koristeväri pun 2 AV RE12

Target: korosteväri pun 2

Sample:

Minolta Co., Ltd.
Osaka, Japan

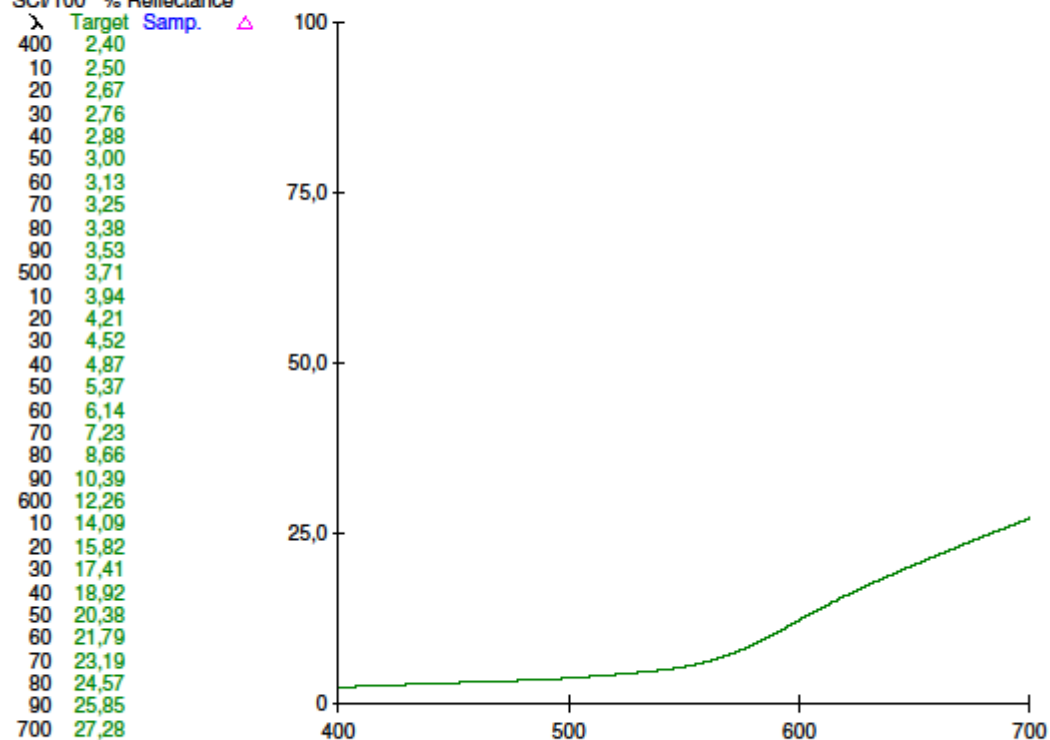
Printed: 11.2.2016
Measured On: CM-2600d CRBISS

FILENAME: koristeväri pun AV RE12

Target: korostevaripunainen AV

Sample:

SCI/100 % Reflectance

Tuolin 1 aloituskuvat

Liite 8/1

